

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

**Omezení osobní svobody
kriminalistickotaktický pohled**

Diplomová práce

Restrictions on personal freedom - criminological tactical view

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
plk. v. v. PhDr. Jan Čáp, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. Petr Jarolím

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Milovicích dne 03.03.2023

Bc. Petr Jarolím

Anotace

Tématem této diplomové práce je omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu. Práce se v úvodní části nejprve zaměří na vymezení jednotlivých druhů omezení osobní svobody z pohledu platného práva dle hierarchie právního řádu České republiky. V další části práce bude popsán postup při omezení osobní svobody policistou z hlediska kriminalistické taktiky. Praktická část diplomové práce zjišťuje formou kvantitativního dotazníkového šetření taktický postup při provádění úkonů spojených s omezením osobní svobody u policistů služebně zařazených v přímém výkonu služby. Cílem práce je zlepšení povědomí o této problematice, zjištění případných nedostatků u prováděných zákroků a navrnutí změn, které by mohly vést k jejich zlepšení.

Klíčová slova

taktika * zákrok * omezení * svoboda * úkon * lhůta * zadržení

Annotation

The topic of this thesis is the restriction of personal freedom from a criminalistic tactical point of view. In the introductory part, the thesis will first focus on the definition of individual types of restrictions on personal freedom from the point of view of applicable law according to the hierarchy of the legal order of the Czech Republic. In the next part of the work, the procedure for restricting personal freedom by the police from the point of view of criminal tactics will be described. The practical part of the diploma thesis, in the form of a quantitative questionnaire survey, investigates the tactical procedure in the implementation of actions connected with the restriction of personal freedom among police officers assigned to the direct performance of the service. The goal of the work is to improve awareness of this issue. Identifying any deficiencies in the performed interventions and proposing changes that could lead to their improvement.

Keywords

tactics * intervention * restriction * freedom * action * deadline * detention

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl upřímně poděkovat panu plk. v. v. PhDr. Janu Čápovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce a především za mimořádnou ochotu a vstřícnost při poskytování cenných rad.

Obsah

Úvod.....	7
1 Definice osobní svobody	9
1.1 Důvody pro omezení osobní svobody dle Úmluvy	11
1.2 Druhy omezení osobní svobody.....	14
1.3 Druhy omezení osobní svobody policejním orgánem	15
1.3.1 Omezení osobní svobody dle zákona o Policii České republiky	16
1.3.2 Protokolace zajištění osoby	22
1.3.3 Omezení osobní svobody podle trestního řádu	23
1.3.4 Protokolace zadržení osoby	25
2 Kriminalistickotaktický pohled	27
2.1 Zadržení připravovaná	28
2.2 Zadržení nenadálá	29
2.3 Stadia zadržení	29
2.3.1 Příprava k zadržení	29
2.3.2 Úvodní stadium.....	30
2.3.3 Zajišťovací stadium	31
2.3.4 Stadium eskorty.....	31
2.3.5 Závěrečné stadium	34
2.4 Osobní prohlídka a prohlídka osoby	35
2.5 Taktické aspekty zadržení.....	37
2.6 Základní zásady zadržení	40
2.7 Prostředky používané při realizaci zadržení.....	42
2.7.1 Informační systémy a výpočetní technika	42
2.7.2 Donucovací prostředky a zbraň	46
3 Empirická část.....	48

3.1	Kvantitativní dotazníkové šetření	48
3.2	Struktura dotazníku	49
3.3	Výzkumné otázky	50
3.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	51
3.5	Vyhodnocení stanovených výzkumných otázek.....	67
4	Závěr.....	69
5	Seznam použité literatury.....	72
6	Seznam tabulek	77

Úvod

Téma této diplomové práce je omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu. Autor si toto téma vybral z důvodu, že pracuje jako policista, v současné době služebně zařazen u služby kriminální policie a vyšetřování na oddělení obecné kriminality. Za sebou má již několikaletou praxi v přímém výkonu služby. S omezením osobní svobody se již v roli policisty několikrát setkal. K vypracování diplomové práce může přispět vlastními zkušenostmi a postřehy. Práce se bude zaměřovat zejména na omezení osobní svobody z pohledu Policie České republiky.

Úvodní část práce se bude zabývat samotnou definicí osobní svobody a jejím zakotvením v platném právu. V diplomové práci bude pojednáno o osobní svobodě od Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod přes Listinu základních práv a svobod až k právnímu zakotvení v trestním řádu a zákonu o Policii České republiky. V práci budou dále zmíněny všechny druhy omezení osobní svobody. Vzhledem k tomu, že je práce zaměřena na omezení osobní svobody z pohledu Policie České republiky, práce bude blíže specifikovat na druhy omezení osobní svobody podle zákona o Policii České republiky, podle trestního řádu a na jejich následnou protokolaci.

Po shrnutí platného práva se bude práce dále zabývat omezením osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu. Budou vysvětleny základní kriminalistické pojmy a druhy zadržení. Poté se práce zaměří na samotný proces a taktiku při omezení osobní svobody osoby. Práce dále nastíní problematiku prohlídky osoby podle zákona o Policii České republiky a osobní prohlídky podle trestního řádu, kdy provádění těchto prohlídek a jejich výběr je v policejní praxi často problematický. Neodmyslitelnou součástí omezení osobní svobody z pohledu kriminalistické taktiky jsou základní zásady zadržení a taktické aspekty zadržení, kterým se práce bude rovněž věnovat. Teoretická část diplomové práce bude zakončena použitím donucovacích prostředků a zbraně. Velký důraz bude kladen na využití výpočetní techniky a informačních systémů, jež jsou v současné době

nedílnou součástí policejní práce při přípravě a realizaci omezení osobní svobody osoby. V diplomové práci budou vymezeny nejdůležitější policejní systémy a evidence, které mohou dopomoci k úspěšné přípravě na realizaci omezení osobní svobody. Jejich vhodným použitím lze tyto zákroky velmi usnadnit, načerpat z nich důležité informace a zvýšit tak šanci na provedení zákroku.

Praktická část diplomové práce bude zaměřena na omezení osobní svobody z praktického pohledu příslušníků Policie České republiky. V rámci této části bude použita metoda kvantitativního dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bude určeno pouze pro policisty sloužící v přímém výkonu služby. Předpokládá se vysoký počet respondentů, a tedy dosažení co nejobektivnějších výsledků. Cílem dotazníkového šetření bude zjištění současného stavu Policie České republiky při provádění omezení osobní svobody, taktika při těchto zákrocích a zjištění a zhodnocení případných nedostatků.

Čtenář by si měl přečtením této diplomové práce udělat povědomí o různých institutech omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu a z pohledu příslušníka sloužícího v přímém výkonu služby u Policie České republiky. Zejména by měla být práce určena pro začínající, ale i stávající příslušníky Policie České republiky, kteří jsou nebo budou služebně zařazeni v přímém výkonu služby. Přečtením práce by jim měly být poskytnuty důležité a zajímavé informace, které využijí k výkonu služby a kriminalistické taktice u omezování osobní svobody.

1 Definice osobní svobody

Pro úplný začátek je třeba definovat osobní svobodu. Přímou definici osobní svobody v platném právu nenalezneme. Ačkoliv nemá osobní svoboda přímou definici, jedná se o jednu ze základních svobod, která je deklarována Listinou základních práv a svobod a která byla vyhlášena Usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992. Ústava ČR v článku 112 odst. 1 stanoví, že Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Osobní svoboda je tedy Listinou základních práv a svobod zaručena čl. 8 odst. 1. Ta v článku 8 odst. 2 dále praví, že osobní svobodu lze omezit pouze způsobem, který stanoví zákon, a z důvodů v něm uvedených. Záruky osobní svobody jsou popsány v druhé hlavě Listiny a jedná se tedy o jedno ze základních práv a svobod člověka.¹

Osobní svoboda je Listinou základních práv a svobod chápána jako svoboda tělesná, svoboda volného pohybu. Znamená to nebýt omezen v realizaci rozhodnutí, zda, kdy a kam své kroky zavedeme.²

Nositelem tohoto základního práva jsou v zásadě pouze fyzické osoby. Jedinou výjimku může tvořit právo uvedené v čl. 8 odst. 2 Listiny, jež říká, že nelze být stíhán jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Toto právo má povahu spíše procesní, jež by mělo být zařazeno do hlavy páté (Právo na soudní a jinou právní ochranu). Nositelem tohoto práva by se mohla stát i právnická osoba. Právo na osobní svobodu je předpokladem pro výkon dalších základních práv. Pokud by bylo toto právo veřejnou mocí omezeno, nemohl by je jednotlivec využívat.³ Dostáváme se tedy k tomu, že osobní svobodu lze omezit pouze zákonem. Zákonodárce se musí ale řídit Úmluvou o ochraně lidských práv

¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, čl. 8.

² KOPA, Martin. čl. 8 [Právo na osobní svobodu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 5.

³ KOPA, Martin. čl. 8 [Právo na osobní svobodu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 5.

a základních svobod, kterou Česká republika v roce 1991 ratifikovala. Čl. 5 (Právo na svobodu a osobní bezpečnost) odst. 1 Úmluvy stanoví, že každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost a nikdy nesmí být zbaven svobody kromě šesti taxativně vymezených důvodů, kdy může být osobní svoboda veřejnou mocí omezena.^{4,5} K tomu, aby bylo omezení osobní svobody provedeno v zákonných mantinelech, je zapotřebí, aby bylo provedeno rychle a neodkladně.⁶

V případě, že dojde k omezení osobní svobody, je třeba připomenout, že stát má přímou odpovědnost za osoby, které na osobní svobodě omezí.⁷ K pojmu zbavení osobní svobody můžeme uvést, že z objektivního hlediska jde o umístění osoby do uzavřeného prostoru po nezanedbatelnou dobu. Ze subjektivního hlediska se jedná o absenci souhlasu této osoby s omezením osobní svobody.⁸

Listina pak v čl. 8 odst. 3 dále blíže specifikuje okolnosti pro zadržení osoby obviněné nebo podezřelé ze spáchání trestného činu. V čl. 8 odst. 4 pak hovoří o zatčení osoby obviněné. Čl. 8 také specifikuje institut vazby. Jednotlivé druhy omezení osobní svobody budou blíže popsány v dalších kapitolách diplomové práce.

Pokud by došlo k omezení osobní svobody ze strany osoby, která k tomuto jednání není oprávněná, mohlo by se jednat například o trestný čin omezování osobní svobody podle § 171 trestního zákoníku. Tento trestný čin spočívá v neoprávněném bránění užívání osobní svobody. Bráněním v užívání osobní svobody se rozumí zásah do osobní svobody takovým způsobem, jímž se znemožní volný pohyb člověka, byť i na krátkou dobu. Toto omezení by mělo být nesnadno překonatelné. Pro příklad se jedná o spoutání osoby nebo o zbavení

⁴ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5.

⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. 16483/12.

⁶ Rozsudek ze dne 22. října 2018 ve věci č. 35553/12, 36678/12 a 36711/12 – *S. V. a A. proti Dánsku*.

⁷ KOPA, Martin. čl. 8 [Právo na osobní svobodu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 9.

⁸ Rozsudek ze dne 17. ledna 2012 ve věci č. 36760/06 – *Stanev proti Bulharsku*. In: Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva, 2012, ročník 2012, 36760/06, § 117.

osoby, která je tělesně postižená, pomůcek umožňujících jí pohyb nebo o uzamčení osoby.⁹

Základním systémem, který chrání lidská práva, je především systém budovaný v rámci OSN, jehož základem je Charta Organizace spojených národů z roku 1945, Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1945, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a také Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966 a dále například Dohoda o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979, Dohoda proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984 a Úmluva o právech dítěte z roku 1989. K vytvoření evropského standardu lidských práv pak zejména přispívá Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁰

1.1 Důvody pro omezení osobní svobody dle Úmluvy

Jak bylo již uvedeno v předešlé kapitole, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod taxativně vymezuje důvody, kdy může být osobní svoboda omezena. V rámci této diplomové práce je žádoucí seznámit čtenáře s jednotlivými důvody omezení osobní svobody. Prvním důvodem je „*zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem*“.¹¹ V našem platném českém právu půjde o tresty a ochranná opatření, která jsou uvedena v trestním zákoníku. Tresty jsou uvedeny v § 39 – § 95 a ochranná opatření v § 96 – § 104. Mezi tresty, jež nějakým způsobem omezují osobní svobodu člověka, řadíme trest odnětí svobody a trest domácího vězení. Z ochranných opatření pak zabezpečovací detenci, ochranné léčení, ochrannou výchovu a ústavní výchovu.¹²

⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010*. Praha: EUROUNION Praha s.ro., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4, § 171.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.1.2022*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0., str. 35.

¹¹ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5 odst. 1 písm. a).

¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 39 – 104.

Druhým důvodem je „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem*“. V tomto případě do této kategorie v rámci vnitrostátního práva můžeme zařadit instituty dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně půjde o ustanovení dle § 25 Připoutání, § 26 Zajištění osoby, § 27 Zajištění cizince.¹³

Třetím důvodem je „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání*“.¹⁴ Pod toto ustanovení řadíme zadržení obviněného policejním orgánem dle § 75 trestního řádu, zadržení podezřelého policejním orgánem dle § 76 odst. 1 trestního řádu, zadržení osoby v rámci mezinárodní justiční spolupráce dle § 93 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a zadržení osoby na základě evropského zatýkacího rozkazu dle § 204 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Za zvláštní typ řadíme omezení osobní svobody kýmkoliv při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté dle § 76 odst. 2 trestního řádu, jelikož se o zadržení jedná až od doby předání osoby takto omezené policejnímu orgánu. Do této kategorie dále řadíme zatčení dle § 69 trestního řádu a vazbu dle trestního řádu.

Čtvrtým důvodem je „*jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán*“.¹⁵ Dle názoru autora se může jednat o § 10 – § 38 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zde

¹³ KOPA, Martin. čl. 8 [Právo na osobní svobodu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 57.

¹⁴ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5 odst. 1 písm. c).

¹⁵ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5 odst. 1 písm. d).

je upraveno například odejmutí dítěte z péče, neodkladná péče nebo předběžná opatření směřující k zajištění péče dítěte.¹⁶

Pátým důvodem je „*zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků*“.¹⁷ V rámci tohoto ustanovení se bude jednat o umístění osoby v záchytné stanici. Umístění je upraveno zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Konkrétně umístění osoby v záchytné stanici upravuje § 89b.¹⁸

Posledním důvodem je „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání*“.¹⁹ V těchto případech můžeme mluvit zejména o opatřeních a omezeních cizinců. Tato omezení jsou spojena s jejich žádostmi o pobyt, o udělení mezinárodní ochrany nebo s jejich vyhoštěním. Kupříkladu jsou upravena v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, kdy § 46a, § 47 a § 73 upravují omezení pro žadatele o mezinárodní ochranu např. setrvat v přijímacím středisku a důvody, za kterých lze toto ustanovení využít.²⁰ Další omezení osobní svobody vztahující se k cizincům upravuje zákon o pobytu cizinců č. 326/1999 Sb. Jedná se o zajištění cizince za účelem správního vyhoštění, vycestování, předání nebo průvozu. Zákon upravuje i ubytování osoby, vůči které má zajištěný cizinec vyživovací povinnost pod podmínkou, že jeho péči nelze jinak zajistit.²¹

¹⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, část třetí.

¹⁷ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5 odst. 1 písm. e).

¹⁸ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, § 89b.

¹⁹ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, článek 5 odst. 1 písm. f).

²⁰ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, § 46a, § 47, § 73.

²¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, § 124, § 124b, § 129, § 140.

1.2 Druhy omezení osobní svobody

Naše platné vnitrostátní právo rozlišuje mnoho druhů omezení osobní svobody. Dle názoru autora je vhodné je v diplomové práci alespoň uvést, aby si čtenář udělal přehled o druzích omezení osobní svobody. Jedná se o:

1. zadržení obviněného policejním orgánem podle § 75 a zadržení osoby podezřelé podle § 76 trestního řádu;
2. zadržení osoby, o jejíž vydání jde, v rámci mezinárodní justiční spolupráce podle § 93 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních č. 104/2013 Sb.;
3. zadržení osoby na základě evropského zatýkacího rozkazu podle § 204 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních č. 104/2013 Sb.;
4. příkaz k zatčení podle § 69 trestního řádu č. 141/1961 Sb.;
5. připoutání podle § 25 zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb.;
6. zajištění podle § 26 a zajištění cizince podle § 27 zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb.;
7. útěková vazba § 67 písm. a) trestního řádu č. 141/1961 Sb.;
8. koluzní vazba dle § 67 písm. b) trestního řádu č. 141/1961 Sb.;
9. předstižná vazba dle § 67 písm. c) trestního řádu č. 141/1961 Sb.;
10. průvozní vazba dle § 143 a 144 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních č. 104/2013 Sb.;
11. předběžná vazba dle § 81, 94, 166 a 204 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních č. 104/2013 Sb.;
12. vydávací vazba dle § 96 odst. 2 až 4, § 101 a 166 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních č. 104/2013 Sb.;
13. trest odnětí svobody podle § 55 a násl. trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.;
14. trest domácího vězení podle § 60 a násl. trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., pokud by jej soud uložil v rozsahu dosahujícím intenzity zbavení osobní svobody;
15. zabezpečovací detence podle § 100 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.;
16. ochranné léčení podle § 99 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.;
17. ochranná výchova podle § 22 zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.;

18. ústavní výchova podle § 23 zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. či § 971 a násl. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.;
19. převzetí, umístění a další držení ve zdravotnickém zařízení (zdravotním ústavu) podle § 104 a násl. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. a § 66 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb.,
20. zajištění žadatele o mezinárodní ochranu podle § 46a zákona o azylu č. 325/1999 Sb.;
21. uložení povinnosti zdržovat se v pobytovém středisku podle § 47 zákona o azylu č. 325/1999 Sb.;
22. umístění žadatele o mezinárodní ochranu v přijímacím středisku na mezinárodním letišti podle § 73 zákona o azylu č. 325/1999 Sb.;
23. zajištění cizince za účelem správného vyhoštění podle § 124 zákona o pobytu cizinců na území České republiky č. 326/1999 Sb.;
24. zajištění cizince za účelem vycestování podle § 124b zákona o pobytu cizinců na území České republiky č. 326/1999 Sb.;
25. zajištění cizince za účelem jeho předání nebo průvozu podle § 129 zákona o pobytu cizinců na území České republiky č. 326/1999 Sb.;
26. ubytování cizince, vůči kterému má zajištěný cizinec vyživovací povinnosti nebo jej má v péči, nelze-li péči o něj zajistit jiným způsobem podle § 140 zákona o pobytu cizinců na území České republiky č. 326/1999 Sb.;
27. držení v zařízení sociálních služeb ve smyslu § 91b zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.²²

1.3 Druhy omezení osobní svobody policejním orgánem

Vzhledem k tomu, že je diplomová práce zaměřená na omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu, je zapotřebí čtenáře blíže seznámit s druhy omezení osobní svobody, které jsou policejním orgánem využívány a ke kterým je policejní orgán oprávněn. Vymezení policejního orgánu je uvedeno v trestním řádu, konkrétně v § 12 odst. 2. Policejními orgány se rozumějí mimo útvary Policie

²² KOPA, Martin. čl. 8 [Právo na osobní svobodu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 57.

České republiky i orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů v rámci řízení o trestných činech bezpečnostních sborů. Dále se jedná o pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech osob umístěných ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby, zabezpečovací detence, ale i o trestných činech, které byly v těchto ústavech spáchány. Policejními orgány se dále rozumějí pověřené orgány Celní správy České republiky, Vojenské policie, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a orgány Vojenského zpravodajství. Jejich pravomoc a oprávnění řešit spáchání trestných činů je omezena ustanovením § 12 odst. 2 trestního řádu. Každý z těchto útvarů má svůj zákon, který dále upravuje jejich oprávnění.²³ V rámci této diplomové práce budou řešena oprávnění Policie České republiky, a tedy zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Bude se jednat zejména o omezení osobní svobody, které má souvislost se spácháním trestného činu, jiným protiprávním jednáním nebo jednáním, jež s tím nějakým způsobem souvisí. Rovněž půjde o případy, kdy je třeba osobu omezit na osobní svobodě na základě dožádání jiného orgánu, zejména soudu nebo jiného útvaru Policie České republiky.²⁴

1.3.1 Omezení osobní svobody dle zákona o Policii České republiky

Zákon o Policii České republiky nejprve v § 24 odst. 1 stanoví, že osoba, která byla policistou omezena na osobní svobodě, nesmí být podrobena mučení, krutému nebo ponižujícímu zacházení. S osobou nesmí být zacházeno takovým způsobem, jenž nerespektuje lidskou důstojnost. Zákon o policii vychází z Listiny základních práv a svobod, která toto upravuje v čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1. Tato ustanovení jsou upravena rovněž v Ústavě ČR a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

V § 24 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je pak upraveno, že osoba omezená na osobní svobodě má právo, aby policie vyrozuměla osobu blízkou nebo jinou určenou osobu o jejím omezení. V případě, že omezená osoba

²³ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4, str. 61.

²⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 12.

bude nezletilá nebo s omezenou svéprávností, policie v tomto případě vyrozumí i zákonného zástupce této osoby. Pokud půjde o osobu mladší 15 let, vyrozumí také orgán sociálně právní ochrany dětí. Pokud se bude jednat o vojáka v činné službě, vyrozumí Vojenskou policii. V případě, že by vyrozuměním došlo k ohrožení splnění účelu závažného úkonu nebo by bylo vyrozumění spojeno s nepřiměřenými obtížemi, vyrozumění policie v tomto případě neprovede, ale musí o tom písemně informovat místně příslušného státního zástupce. Může se jednat o ty situace, kdy je třeba zadržet spolupachatele a vyrozuměním by došlo k jeho varování. Závažný úkon je úkon, při němž by důsledky zmaření byly závažnější než nevyrozumění určené osoby. Za nepřiměřené obtíže můžeme brát např. vyrozumění nedohledatelné osoby nebo osoby, která žije v zahraničí a nelze ji kontaktovat.²⁵ Pokud výše uvedené překážky pominou, policie vyrozumění provede.

Osoba, která byla omezena na osobní svobodě, má dle § 24 odst. 4 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky právo zajistit si právní pomoc a jednat s právním zástupcem bez přítomnosti třetí osoby. Právní pomoc může být poskytnuta jakoukoliv osobou, kterou si omezená osoba zvolí. Osoba omezená na osobní svobodě má právo na vyšetření nebo ošetření lékařem podle svého výběru. Tato situace neplatí, pokud se jedná o vyšetření, zda je osoba schopna umístění v policejní cele nebo je schopna propuštění.²⁶

Prvním oprávněním podle zákona o policii je institut připoutání podle § 25 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Toto oprávnění může být použito v případě, že dochází k fyzickému napadení policisty nebo jiné osoby. Dále v případech, kdy osoba ohrožuje vlastní život, poškozujee majetek nebo se pokusí o útěk. Toto oprávnění bývá nejčastěji používáno u osoby, která je již nějakým způsobem na osobní svobodě omezená, ale i v tomto režimu stále dochází k fyzickým útokům, sebepoškozování nebo pokusům o útěk. K připoutání se nejčastěji využívají kovová pouta, ale lze použít i pouta textilní. Připoutat osobu

²⁵ VANGELI, Benedikt. § 24 [Obecná ustanovení]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 101.

²⁶ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 24.

lze k pevné překážce, aby se tak zamezilo jejímu volnému pohybu. Připoutání osoby je možné nejvýše na dobu dvou hodin, poté je nutné osobu odpoutat. Pokud ale osoba pokračuje ve výše uvedených jednáních, lze využít připoutání znovu. Po připoutání počíná běžet opět dvouhodinová lhůta.

Hlavním oprávněním ze zákona o policii je institut zajištění podle § 26. Jedná se o krátkodobé omezení osobní svobody. Užívá se v případech, kdy je splněn některý z důvodů uvedených v § 26 odst. 1 písm. a) – i) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Zajištění má za cíl zamezit jednání, které nějakým způsobem porušuje veřejný pořádek a bezpečnost. O zajištění můžeme hovořit jako o opatření pořádkového charakteru. O zajištění osoby může rozhodnout každý policista, kdy k rozhodnutí není zapotřebí zvláštního oprávnění nebo souhlasu např. vedoucího pracovníka. Je-li důvodná obava, že se zajištěná osoba pokusí o útěk nebo může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo z důvodů, kdy je to potřeba k ochraně veřejného pořádku, této osobě lze nasadit dle § 54 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, pouta.²⁷

Taxativně vymezené důvody uvedené v § 26 odst. 1 písm. a) – i) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky jsou:

Podle § 26 odst. 1 písm. a) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je policista oprávněn zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek. Bezprostřední ohrožení spočívá v tom, že pokud by policista nezasáhl, došlo by k porušení těchto hodnot. Toto ustanovení nelze použít v případech, kdy by byly splněny podmínky pro zadržení osoby dle § 76 trestního řádu. V těchto případech nelze využít institut zajištění, ale osobu je třeba zadržet.

Dalším oprávněním je zajištění osoby podle § 26 odst. 1 písm. b) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Půjde o jednání, které se bude odehrávat v budově

²⁷ VANGELI, Benedikt. § 26 [Zajištění osoby]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 105.

útvary policie a osoba zde bude úmyslně znečišťovat nebo poškozovat majetek anebo se bude dopouštět verbálních útoků na policistu nebo jakoukoliv jinou osobu.

Dále lze zajistit osobu podle § 26 odst. 1 písm. c) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, která má být předvedena podle jiného právního předpisu. Jiným právním předpisem se rozumí předvedení podle § 90 trestního řádu, v tomto případě půjde o osobu obviněnou, která byla řádně předvolána, ale bez dostatečné omluvy se k výslechu nedostavila. Dále se bude jednat o předvedení dle § 98 trestního řádu. Zde se bude jednat o osobu v postavení svědka, o příslušníka bezpečnostních sborů nebo ozbrojeného sboru v činné službě.²⁸ Další možností je předvedení podle § 60 správního řádu. Půjde opět o osobu, která se bez náležité omluvy nebo bez dostatečných důvodů nedostaví na předvolání, předvést je možno účastníka nebo svědka řízení. Druhou možností předvedení dle správního řádu je exekuce předvedením podle § 127, postup bude obdobný jako v případě předvedení podle § 60.²⁹ Možnost předvedení nabízí rovněž občanský soudní řád. Podle ustanovení § 52 lze předvést osobu, která byla předvolána k výslechu nebo ke znalci a bez omluvy se k úkonu nedostaví. Předseda senátu může dát tuto osobu předvést, pokud ho o tom předem poučil. Předvést lze i osobu, která se nedostavila na předvolání k prohlášení o majetku. Toto předvolání upravuje ustanovení § 260d.³⁰ Posledním jiným právním předpisem, dle kterého je možnost předvedení osoby, je soudní řád správní. Upravuje jej ustanovení § 43. Postup je totožný jako v případě předvedení dle správního řádu.³¹ Zajímavostí je, že osobu předvedenou podle jiného právního předpisu lze rovnou zajistit. Naproti tomu osobu předvedenou podle zákona o policii můžeme zajistit až ve chvíli, kdy jsou splněny podmínky podle § 26 odst. 1 písm. e) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, tedy pokud osoba předvedená klade odpor nebo se pokusí o útěk. Předvedení dle jiného právního předpisu provádí ve většině případů policejní orgán. V řízení před orgány obcí je

²⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 90, § 98.

²⁹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, § 60, § 127.

³⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, §52, § 260d.

³¹ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, § 43.

možnost provedení předvedení také obecní policií. V případě předvedení příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě je zapotřebí požádat nadřízeného tohoto příslušníka. V rámci předvedení dle občanského soudního řádu, pokud jde o nezletilého, toto předvedení vykoná policie, pouze pokud předvedení není možné zajistit jiným způsobem.

Na základě oprávnění dle § 26 odst. 1 písm. d) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky lze zajistit osobu, která utekla z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ochranného léčení, ze zabezpečovací detence, z výkonu ústavní výchovy, dále se bude jednat o předběžné opatření a ochrannou výchovu. Důležité je podotknout, že pokud se bude jednat o případy, kdy osoba uprchne z výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, z výkonu ochranného léčení nebo z ochranné výchovy, může být touto osobou naplněna skutková podstata přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 trestního zákoníku. V těchto případech bude využit institut zadržení dle § 76 odst. 1 trestního řádu, jelikož má před zajištěním dle zákona o policii aplikační přednost. U ústavní výchovy nebo předběžného opatření lze zajištění provést.³²

V § 26 odst. 1 písm. e) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je oprávnění zajistit osobu, která při předvedení kladla odpor nebo se pokusila o útěk. Odpor může být kladen aktivní nebo pasivní. V rámci tohoto ustanovení se jedná o předvedení podle zákona o policii, konkrétně o § 61, kdy osoba, která byla vyzvána k podání vysvětlení a bez omluvy nebo bez závažných důvodů se nedostaví, může být předvedena. Dále se jedná o § 63 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, prokázání totožnosti. Osoba může být předvedena v případě, kdy byla vyzvána k prokázání totožnosti z důvodů, které jsou uvedené v § 63 odst. 2 písm. a) – l) zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a i přes tuto výzvu odmítne svoji totožnost prokázat. Rovněž nemůže-li i přes poskytnutou součinnost totožnost prokázat. Předvedení se provede za účelem zjištění totožnosti. Dle § 65 může být osoba předvedena v případě, kdy úkony uvedeny

³² VANGELI, Benedikt. § 26 [Zajištění osoby]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 109.

v § 65 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, nelze provést na místě.³³

Další možností, kdy je policista oprávněn zajistit osobu, je v případě, že byla přistižena při jednání, které vykazuje znaky přestupku. Další podmínkou je, že musí existovat důvodná obava, že tato osoba bude v tomto jednání pokračovat nebo mařit řádné objasnění věci. Dle komentáře k zákonu o Policii České republiky³⁴ není tento druh zajištění v praxi téměř využíván. V několikaleté praxi na autora obvodním oddělení byla ale situace jiná. Tento důvod zajištění byl v rámci služební praxe autora využíván velmi často. Nejčastějším důvodem pro zajištění osoby podle tohoto ustanovení bylo neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci podle § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.³⁵ V této situaci byl pak splněn zákonný důvod pro zajištění osoby. Při zajištění podle tohoto ustanovení musí vždy z konkrétních okolností při služebním zákroku vyplývat, že se osoba pravděpodobně dopustí dalšího přestupkového jednání.³⁶ V rámci kvantitativního dotazníkového šetření v praktické části diplomové práce se bude autor důvody zajištění a jejich použití v praxi dále zabývat.

Podle písmena g) § 26 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, lze zajistit osobu, která byla přistižena při jednání, jež vykazuje znaky trestného činu, ale není trestně odpovědná. Podmínkou také je, že existuje důvodná obava, že osoba bude v takovém jednání pokračovat nebo mařit řádné objasnění věci.

Předposledním důvodem, podle kterého může policista osobu zajistit, je v případě, že se bude jednat o osobu nezletilou, pokud je to nezbytné k navrácení do péče rodičů, zákonného zástupce nebo do jiné obdobné péče.

³³ VANGELI, Benedikt. § 26 [Zajištění osoby]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 109.

³⁴ VANGELI, Benedikt. § 26 [Zajištění osoby]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 110.

³⁵ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, § 5.

³⁶ *Stanovisko k zajištění osoby*. In: Praha: Policejní prezidium České republiky, ředitelství služby pořádkové policie, 2014, ročník 2014, PPR-29021-2/ČJ-2014-990420.

Pokud se bude jednat o zajištění osoby nezletilé nebo trestně odpovědné, musí policista neprodleně informovat zákonného zástupce nebo zařízení, ze kterého osoba unikla. Ti jsou pak povinni zajistit odvoz této osoby. Výjimečně může zajistit toto převezení osoby sama policie. V tomto případě jsou pak tyto osoby policií povinny uhradit náklady spojené s převozem.

Posledním důvodem je zajištění osoby, která byla dopadena příslušníkem bezpečnostního sboru jiného státu na základě pronásledování podle § 92 odst. 5 písm. g) zákona o Policii České republiky. Toto zajištění může trvat maximálně šest hodin, kdy se ale do této doby nezapočítávají hodiny mezi půlnocí a devátou hodinou ranní. Tato doba neplatí, pokud oprávněný orgán cizího státu požádá o omezení osobní svobody z důvodu vydání nebo předání této osoby.

Maximální doba zajištění je stanovena u všech ostatních důvodů na 24 hodin. Pokud už netrvalí důvody zajištění, policista osobu neprodleně propustí nebo předá příslušnému orgánu.

1.3.2 Protokolace zajištění osoby

O každém zajištění osoby sepíše policista úřední záznam. Tento úřední záznam obsahuje označení útvaru, který zajištění provedl, číslo jednacích, pod nímž je zajištění evidováno, včetně pozice v jednacím protokolu. Dále místo, kde byl tiskopis sepsán, a datum, kdy bylo zajištění provedeno. V samotném úředním záznamu je pak zaznamenáno přesné datum a čas zajištění osoby a zákonný důvod, podle kterého byla osoba zajištěna. Důvod může být jeden, ale může jich být i více. Dále jsou v tiskopisu uvedeny osobní údaje osoby, tedy jméno a příjmení, datum narození, místo narození, okres narození, rodné jméno osoby, státní příslušnost, doklad, trvalý pobyt osoby, současný pobyt osoby a adresa pro účely doručování. Poté jsou v tiskopisu vylíčeny okolnosti zajištění, kde musí být co nejpodrobněji popsáno, jak k zajištění osoby došlo. Při psaní okolností zajištění je vhodnou pomůckou zodpovězení všech 7 kriminalistických otázek – kdo, co, kdy, kde, jak, čím a proč. Další část tiskopisu sděluje, kdo provedl zajištění a poučení osoby o zajištění. Uvádí se hodnost, titul, jméno a příjmení policisty. Za

tímto následuje informace, zda byla provedena prohlídka osoby podle § 35 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a kdo ji provedl. Pokud byla při prohlídce osoby nalezena zbraň, zaznamená se její podrobný popis včetně zapsání výrobního čísla. Poté se do tiskopisu uvádí, zda osoba žádala o vyrozumění osoby podle § 24 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Pokud byly dány důvody nevyrozumění, policista je do tiskopisu zapíše, včetně data a času zaslání vyrozumění na státní zastupitelství. Následně se uvede, zda osoba využila právo na poskytnutí právní pomoci a práva na ošetření nebo vyšetření, pokud zajištění osoby předcházelo předvedení a pokud byly použity pouta nebo byl využit institut připoutání podle § 25 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V případě, že osoba využila práva na ošetření, uvede se zde datum a čas provedení a jméno ošetřujícího lékaře. Pokud byly použity pouta podle § 54 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, sdělí se zde zákonný důvod použití, čas použití a zda bylo použito pout, nebo prostředku k omezení prostorové orientace. Při použití těchto prostředků je vhodné si jejich využití dostatečně odůvodnit. V případě připoutání osoby se rovněž uvede přesné datum a čas využití tohoto oprávnění. V neposlední řadě se do tiskopisu zapíše, zda byla zajištěné osobě poskytnuta strava a zda byla zajištěná osoba umístěna v policejní cele. V případě, že byla strava poskytnuta, zaznamená se datum a čas poskytnutí a z jakých finančních prostředků a v jaké výši byla strava zaplácena. Nakonec se uvede, kdy bylo zajištění osoby ukončeno a jakým způsobem bylo ukončeno. Součástí tiskopisu je i poučení zajištěné osoby, kde jsou uvedena její práva. Toto poučení lze vytisknout v českém, anglickém, francouzském, německém, polském, španělském nebo moldavském jazyce.³⁷

1.3.3 Omezení osobní svobody podle trestního řádu

Trestní řád umožňuje několik druhů omezení osobní svobody, mimo předvedení, které bylo uvedeno výše, se jedná zejména o zadržení a zatčení. Dalším omezením osobní svobody je vzetí do vazby. Jde ale o úkon, který nespadá do omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu, důležité však jsou

³⁷ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 24 – 26, § 54.

důvody vazby, které musejí být splněny, aby bylo možné osobu omezit. Trestní řád rozlišuje tři druhy vazeb. Jedná se o vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou. Důvody vazby jsou upraveny v § 67 trestního řádu.

Příkaz k zatčení je upraven v § 69 trestního řádu. Příkaz k zatčení vydává v přípravném řízení soudce, a to na návrh státního zástupce. V řízení před soudem vydává příkaz k zatčení předseda senátu. Příkaz k zatčení může být vydán v případě, že obviněného nelze předvolat. Zatčení lze definovat jako „cílevědomé vypátrání obviněného za účelem jeho předvedení před soudce k rozhodnutí o uvalení vazby“³⁸. Obviněný je ten, proti komu bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Další podmínkou pro jeho vydání je skutečnost, že přítomnost obviněného nelze zajistit. Nelze ho tedy předvolat, předvést nebo zadržet. Zatčení provádějí policejní orgány na základě vydaného příkazu. Policejní orgány jsou rovněž povinni, pokud je to třeba, vypátrat pobyt obviněného. Obviněný musí být nejpozději do 24 hodin od zatčení předán. Pokud k jeho předání do stanovené doby nedojde, musí být obviněný propuštěn na svobodu. Soudce má pak dalších 24 hodin, do kterých musí obviněného vyslechnout a rozhodnout o vazbě. Tato doba je již uvedena v Listině základních práv a svobod.

Zadržení obviněného policejním orgánem upravuje § 75 trestního řádu. Je zde opět dána podmínka, že musí být dán některý z důvodů vazby, aby mohl policejní orgán zadržet osobu obviněnou. O uskutečnění zadržení pak musí bez odkladu vyrozumět státního zástupce. Společně s tím musí předat opis protokolu o zadržení a další spisový materiál, který státní zástupce potřebuje, aby případně mohl podat návrh na vzetí do vazby. Doba, po kterou je možné obviněného zadržet, je opět již stanovena Listinou základních práv a svobod na 48 hodin. Osoba musí být do této doby předána soudu nebo propuštěna na svobodu. Pro informaci je vhodné uvést, že například ve Švédsku nebo ve Francii je stanovena

³⁸ Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol.: Listina základních práv a svobod Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012.

maximální doba zadržení na 5 dní. V Rakousku je doba totožná jako v naší republice, tedy dva dny.³⁹

Dle názoru autora je nejpoužívanějším omezením podle trestního řádu zadržení osoby podezřelé podle § 76. Policejní orgán může v naléhavých případech zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu. Osobou podezřelou se rozumí osoba, proti které nebylo dosud zahájeno trestní stíhání. K takovému zadržení je zapotřebí předchozího souhlasu státního zástupce. Zadržení je možné provést bez souhlasu, pokud věc nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout. Bude se jednat o případy, kdy byla osoba přistižena při páčání trestného činu nebo byla přistižena bezprostředně po jeho spáchání.

Osobní svoboda osoby může být omezena kýmkoliv, pokud je přistižena při páčání trestného činu nebo bezprostředně poté. Takové omezení musí být nutné ke zjištění totožnosti podezřelého, zamezení jeho útěku nebo k zajištění důkazů. Osoba podezřelá musí být poté ihned předána policejnímu orgánu, který osobu zadrží nebo rozhodne o dalším postupu. Pokud osobu nelze ihned předat, je třeba toto jednání oznámit.⁴⁰

1.3.4 Protokolace zadržení osoby

V protokolu o zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 trestního zákoníku je v levém horním rohu označení orgánu, který zadržení provedl, a pod ním číslo jednacím včetně čísla zařazení v jednacím protokolu. V pravém horním rohu je datum a místo sepsání protokolu. Následuje místo, datum a přesný čas zadržení osoby. Dále druh zadržení, zda se jednalo o zadržení bez předchozího souhlasu státního zástupce, nebo po předchozím souhlasu státního zástupce. Poté se do protokolu zapisují osobní údaje osoby, která byla zadržena. Jedná se o stejné údaje, jež se uvádějí do úředního záznamu o zajištění osoby. V protokolu je dále

³⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 340.

⁴⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 76.

uvedeno, zda zadržení předcházelo předvedení, zajištění, podání vysvětlení nebo omezení osobní svobody kýmkoliv podle § 76 odst. 2 trestního řádu. Do protokolu se poté uvádějí důvody zadržení. Jedná se zejména o důvody vazby, ale mimo to je třeba uvést i věcné důvody. Následuje uvedení okolností zadržení, kdy je opět vhodné si zodpovědět 7 kriminalistických otázek. Opět se v protokolu značí, jestli bylo využito oprávnění podle § 54 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a to použití pout, a pokud ano, je třeba uvést důvody jejich použití a okolnosti k využití tohoto oprávnění. Poté se uvádí, jaká byla použita prohlídka. Je možnost využití prohlídky osoby podle § 35 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, nebo osobní prohlídky podle § 82 odst. 3, 4 trestního řádu. Pokud byly u osoby nalezeny nějaké věci, uvede se v protokolu jejich popis. Protokol o zadržení osoby obsahuje poučení o možnosti přítomnosti obhájce u výslechu osoby zadržené a možnost hovořit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Nakonec se v protokolu uvádí, jak bylo s osobou naloženo. Po zadržení osoby je třeba osobu vyslechnout na protokol o výslechu osoby podezřelé podle § 76 odst. 3 trestního řádu. Následné úkony, jako např. výslech, nejsou součástí zadržení z kriminalistickotaktického pohledu, proto výslech osoby nebude blíže popsán.

2 Kriminalistickotaktický pohled

Kriminalistickou taktiku lze definovat jako systém jednotlivých vědeckých teorií, ze kterých vyplývají zvláštnosti a zákonitosti při úkonech prováděných policejním orgánem. Těmi jsou: předcházení, odhalování a následné vyšetřování trestné činnosti. Na těchto základech jsou pak vypracovány metody a postupy, které slouží k usnadnění těchto procesů.⁴¹

Kriminalistickou taktiku lze rovněž definovat jako odvětví kriminalistické vědy, která je systémem vědeckých poznatků. Z těchto získaných poznatků jsou následně vytvořeny doporučení, které slouží k organizaci a plánování vyšetřování. Také jí můžeme definovat jako specifickou činnost oprávněných subjektů, za použití takticko-kriminalistických nástrojů, které dopomáhají k řešení kriminalistických problémů a zajištění účinnosti práva.⁴² Kriminalistická taktika by měla být i v budoucnu účelným, rozvíjejícím se odvětvím, které spojuje taktické a další prvky, které nemají určené striktní hranice, ale vzájemně usilují o optimalizování procesu vyšetřování trestných činů.⁴³

Z kriminalistickotaktického pohledu je proces omezení osobní svobody rozdělen na dvě etapy. První etapa je zaměřena na samotné omezení osobní svobody, její eskortování a následné předání. Druhá etapa se pak zaměřuje na následné úkony, jako je převzetí osoby, výslech a určení dalšího postupu. Kriminalistická taktika se zabývá první etapou. V rámci diplomové práce nás bude zajímat postup, který se odehrává do doby předání příslušnému orgánu. V kriminalistické praxi se pro první

⁴¹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9. str. 15.

⁴² SHEVCHUK, V, M. SCIENTIFIC HORIZON IN THE CONTEXT OF SOCIAL CRISES: GENESIS, TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS CRIMINALISTIC TACTICS [online]. TOKYO, JAPAN: InterConf - Scientific Publishing Center, 2020 [cit. 2023-02-22]. ISBN 978-4-272-00922-0. Dostupné z: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/6-8.06.2020>

⁴³ NAVICKIENĖ, Žaneta. *MODEL OF ORGANISING PRE-TRIAL INVESTIGATION IN TACTICS OF CRIMINALISTICS* [online]. Vilnius, 2011 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:1826840/>. Disertační. MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY. Vedoucí práce Prof. Dr. Vidmantas Egidijus Kurapka.

etapu užívá pojmu „zadržení“.⁴⁴ V rámci této diplomové práce budeme tedy užívat tohoto pojmu, ačkoliv by se to mohlo zdát matoucí vzhledem k již existujícímu ustanovení v trestním řádu.

„Kriminalistický pojem zadržení je opatření, kterým se na základě zákona, z důvodu a způsobem uvedeným v zákoně omezuje osobní svoboda člověka od okamžiku sdělení, že osoba je zadržena (zatčena, zajištěna, předváděna) do okamžiku jejího předání příslušným orgánům oprávněným k provedení dalších úkonů a opatření.“⁴⁵

Význam zadržení je v kriminalistickém smyslu zajištění omezení osobní svobody osoby, pomocí kterého můžeme prosadit důležité společenské zájmy, jež souvisí s řízením před protiprávním jednáním. Zadržením se realizují zájmy spojené s uplatněním trestní nebo jiné odpovědnosti.⁴⁶

Zadržení dělíme do dvou skupin podle naléhavosti momentu omezení osobní svobody: jedná se o zadržení *připravovaná* a zadržení *nenadálá*.

2.1 Zadržení připravovaná

Ideální zadržení je to, na které se můžeme předem připravit a které si můžeme dopředu naplánovat. V kriminalistické taktice se takové zadržení nazývá jako připravované. Jedná se o situace, kdy již existují zákonné důvody k zadržení osoby; z formálního hlediska půjde například o předchozí souhlas k zadržení osoby udělený státním zástupcem, příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody nebo příkaz k zatčení. Výhoda tohoto druhu zadržení, jak již bylo řečeno

⁴⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 138.

⁴⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 138.

⁴⁶ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9. str. 307.

výše, je zejména v možnosti přípravy a naplánování samotného úkonu, aby bylo využito co nejhodnější taktiky.⁴⁷

2.2 Zadržení nenadálá

V opačném případě se bude jednat o zadržení nenadálá, tedy situaci, kdy je třeba osobu zadržet ihned. Půjde zejména o přistižení osoby při páčání trestného činu nebo o jinou situaci, kdy zákrok nesnese odkladu a je pouze na policistovi, aby se rozhodl k tomuto úkonu přistoupit. V tuto chvíli jsou na policistu nebo jinou zakročující osobu kladeny vysoké nároky. Musí vyhodnotit, jestli má oprávnění osobu zadržet, ale i to, jaké jsou okolnosti zadržení (síly a prostředky, počet pachatelů, místo zadržení).⁴⁸

2.3 Stadia zadržení

Zadržení můžeme dělit na několik stadií: úvodní stadium, zajišťovací stadium, stadium eskorty a závěrečné stadium. V případě zadržení připravovaných můžeme před úvodní stadium zakomponovat i přípravu k zadržení.

2.3.1 Příprava k zadržení

Jak již bylo řečeno výše, v ideálním případě se lze na zadržení nějakým způsobem připravit a snažit se eliminovat případné nedostatky. Důležité je zjistit si o zadržované osobě co nejvíce informací. Prostředky, které mohou být při tomto druhu zadržení použity, jsou informační systémy Policie České republiky a informační systémy, do nichž má policista přístup. Je vhodné z těchto informačních systémů načerpat informace, jelikož mohou velmi usnadnit provedení zadržení. Lze z nich zjistit například nebezpečnost pachatele, jeho

⁴⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 139.

⁴⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 139.

současný pobyt, vazební osoby (tedy místa, u kterých by se osoba mohla ukrývat nebo přebývat). Dále informaci, zda osoba vlastní zbraň. Informační systémy mohou být nápomocny ale i ke zjištění trestní minulosti osoby a zda tato osoba s policií spolupracovala, či při zákroku kladla odpor. Blíže budou jednotlivé informační systémy popsány v následující kapitole. Dalšími prostředky mohou být například operativně pátrací prostředky, jako je sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu nebo operativně pátrací opatření jako je Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu.⁴⁹ Při využití operativně pátracích prostředků a opatření je třeba splnit zákonné předpoklady uvedené v těchto ustanoveních. Při přípravě k zadržení je vhodné určit dobu a místo, kde k zadržení dojde, využití síly a prostředky, vybavení policistů, místo, kam bude osoba eskortována. Je třeba vždy počítat s tím, že může při úkonu dojít k mimořádným událostem, proto je třeba být na tyto situace připraven.

2.3.2 Úvodní stadium

V tomto stadiu má policista povinnost prokázat svoji příslušnost k Policii České republiky. Příslušnost se prokazuje služebním stejnokrojem, tedy uniformou, na které musí být viditelné identifikační číslo. V případě neuniformovaného policisty, tedy policisty služebně zařazeného například u služby kriminální policie a vyšetřování, se příslušnost k policii prokazuje služebním odznakem.⁵⁰ Dále je zapotřebí zjistit totožnost zadržované osoby a následně jí sdělit, že je omezena na osobní svobodě. Od vyzvání k prokázání totožnosti lze upustit, pokud byla osoba přistižena při spáchání trestného činu nebo je-li tato osoba policistovi známa a není pochyb o tom, že by to byl někdo jiný.

Zda bude osoba spolupracovat či nikoliv mimo jiné závisí i na určitých okolnostech. Mezi ně můžeme řadit například věk zakročujícího policisty, pohlaví zakročujícího policisty, ale i jeho zkušenosti. V osobě, která má být omezena na osobní svobodě, bude vzbuzovat autoritu spíše starší policista. Dále bude záviset na tom, zda jsou

⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 88.

⁵⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 12.

při zákroku přítomné i jiné osoby, ale i nepřátelský tón zakročujícího policisty. Všechny tyto okolnosti mohou negativně ovlivnit provedení a úspěšné dokončení zákroku.⁵¹

2.3.3 Zajišťovací stadium

Toto stadium začíná ve chvíli, kdy policista vyzve osobu, aby uposlechla jeho pokynů s výstrahou, že pokud se tak nestane, bude proti ní použito donucovacích prostředků. V případě, že osoba uposlechne pokynů policisty, je třeba provést prohlídku osoby, aby bylo zjištěno, že u sebe nemá zbraň. Prohlídka osoby a její taktika bude popsána blíže v další kapitole. V opačném případě je policista oprávněn použít donucovací prostředky, aby překonal aktivní odpor osoby a mohlo dojít k úspěšnému dokončení úkonu. Je třeba dbát na to, aby případné použití donucovacích prostředků bylo přiměřené. Vždy záleží na situaci a na konkrétním posouzení zasahujícího policisty.

2.3.4 Stadium eskorty

Eskortou se rozumí přemístění osoby, která je nějakým způsobem omezená na osobní svobodě, z místa A do místa B. Postup Policie České republiky při provádění eskorty je upraven závazným pokynem policejního prezidenta č. 159/2009 ze dne 2. prosince 2009. Tento závazný pokyn vysvětluje základní pojmy spojené s prováděním eskorty, upravuje taktiku samotných eskort, ať už za normálních okolností, nebo při mimořádných událostech. Rovněž tento závazný pokyn upravuje i umístění osob do policejní cely, jejich ostrahu a propuštění. Eskortu osoby lze provádět služebním automobilem nebo pěšky. Autor je toho názoru, že eskortování osoby by mělo být zpravidla prováděno služebním vozidlem, jelikož je menší riziko útěku eskortované osoby a nad osobou má

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4, str. 237.

policista větší kontrolu. Rovněž je eskorta prováděná tímto způsobem rychlejší, což minimalizuje případné závadové chování eskortované osoby.⁵²

Pěší eskorta by měla probíhat, pokud není možnost využití služebního vozidla, zpravidla na méně frekventovaných komunikacích. Eskortu by měly provádět minimálně dva policisté, aby bylo co nejvíce minimalizováno riziko útoku. Při této eskortě by jeden policista měl být v blízké vzdálenosti za eskortovanou osobou (mělo by se jednat o velitele hlídky), druhý policista by měl stát vedle eskortované osoby. Dle názoru autora by umístění, zda bude policista stát vlevo, nebo vpravo od eskortované osoby, mělo být uzpůsobeno tak, aby jeho služební zbraň na opasku vždy byla na straně dále od eskortované osoby, proto bude jinak postupovat levák a jinak pravák. Při pěší eskortě prováděné pouze jedním policistou by měl policista stát vždy za eskortovanou osobou. Tímto postavením by měl policista mít přehled jak o eskortované osobě, tak o okolí. Vzdálenost mezi nimi by měla být co nejmenší, až téměř kontaktní, aby mohl policista co nejrychleji a co neefektivněji zareagovat na případné neadekvátní chování eskortované osoby. Při pěších eskortách by dle autorova názoru mělo být vždy využito oprávnění podle § 54 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a to použití služebních pout, kdy je také vhodné využití **tzv. medvěda** (odborný název je pás eskortní). Jedná se o kožený opasek, který se co nejpevněji utáhne okolo pasu eskortované osoby. Na tomto opasku je umístěn ocelový řetízek, kterým se provléknou služební pouta a eskortovaná osoba pak má sníženou možnost manipulace s rukama.

V případě, že omezená osoba kladla při zadržení odpor nebo tento odpor klade i po nasazení služebních pout, je vhodné tomuto přizpůsobit i eskortu. Dle příručky Příprava k použití donucovacích prostředků, kterou vydalo Policejní prezidium České republiky, ředitelství pro řízení lidských zdrojů, odbor vzdělávání, vedené pod č. j. PPR-2166-1-/ČJ-0099OP-OV, je vhodné při pěší eskortě jedné osoby, jež je prováděna jedním policistou, zvolit jiný postup. Policista provádějící tuto eskortu

⁵² ZÁVAZNÝ POKYN policejního prezidenta: o eskortách, střežení osob a o policejních celách. In: Praha: ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, 2009, ročník 2009, číslo 159.

by měl v první řadě vždy služební pouta nasadit osobě tak, aby měla ruce za zády. Za pouta by ho měl jednou rukou držet a druhou ruku mít umístěnou na jeho zátylku, přičemž by ho měl tlačit do předklonu.⁵³ Je ale třeba dbát na to, aby nedošlo k přílišnému utažení služebních pout.⁵⁴ Také je nutné si vždy odůvodnit, z jakého důvodu byla služební pouta použita. V čem spočívala důvodná obava ohrožení bezpečnosti osob a majetku, ochrana veřejného pořádku nebo z jakého důvodu hrozil útěk osoby. Služební pouta nelze užívat rutinně a paušálně.⁵⁵

Eskorta prováděná osobním automobilem by měla probíhat následujícím způsobem. Před umístěním osoby do automobilu by měl policista prohlédnout zadní sedačky a prostor pod nimi, zda se zde nenacházejí předměty, které by mohly být použity jako zbraň. Eskortovaná osoba se do vozidla umísťuje vždy na zadní sedadlo za spolujezdce. Dveře, kde sedí eskortovaná osoba, by měly být vždy zajištěny proti otevření zevnitř. Velitel hlídky vždy sedí na zadním sedadle za řidičem. Po umístění eskortované osoby do vozidla nastoupí jako druhý do vozidla velitel hlídky. Řidič vozidla poté podá bezpečnostní pás veliteli hlídky a ten provede jeho zapnutí. Řidič vozidla poté posune sedadlo spolujezdce vpředu co nejvíce dozadu, aby byl znemožněn pohyb eskortované osoby. Až poté může být eskorta započata. Velitel hlídky by měl s eskortovanou osobu držet neustálý kontakt a sledovat její chování. Řidič vozidla by měl mít nastavené vnitřní zpětné zrcátko tak, aby na eskortovanou osobu rovněž viděl a mohl včas zareagovat na možné závadové chování. Po dokončení eskorty z vozidla vystoupí jako první řidič, který posune sedadlo spolujezdce vpředu tak, aby mohla eskortovaná osoba vystoupit. Poté otevře dveře eskortované osobě, následně jí velitel hlídky odepne bezpečnostní pás, vystoupí z vozidla jako druhý a až poté, co budou oba policisté venku z vozidla, vystupuje s jejich pomocí ven i eskortovaná osoba. Eskorta osobním automobilem by dle autorova názoru nikdy neměla být prováděna pouze

⁵³ *Příprava k použití donucovacích prostředků*. In: Praha: Policejní Prezidium České republiky, ředitelství pro řízení lidských zdrojů, odbor vzdělávání, 2010, PPR-2166-1-/ČJ-0099OP-OV.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 27. října 2015, sp. zn. I.ÚS 860/15.

⁵⁵ *METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017: ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky (aktualizace ke dni 1. 7. 2018)*. In: Praha: Policejní prezidium České republiky, ředitelství služby pořádkové policie, ročník 2017, 1/2017.

jedním policistou. Hlavním důvodem je to, že vozidla, zejména na obvodních nebo místních odděleních, nejsou pro tyto typy eskorty uzpůsobeny, jelikož nemají speciální úpravu, jako je například mříž, která by byla umístěna mezi zadními a předními sedadly.

2.3.5 Závěrečné stadium

Závěrečné stadium spočívá v předání osoby příslušnému orgánu společně se zajištěnými věcmi, které měla osoba u sebe.⁵⁶ V praxi je ale většinou situace jiná. Policisté, kteří provádějí omezení osobní svobody a následnou eskortu na útvar PČR, bývají do případu, na základě kterého bylo omezení osobní svobody provedeno, nějakým způsobem zakomponováni. Jsou to z velké části samotní zpracovatelé, kteří na případu pracují. Proto je zadržení osoby a následná eskorta pro ně pouze začátek. Po převozu na útvar PČR tito policisté musí zaprotokolovat omezení osobní svobody, sepsat seznam zajištěných věcí, případně vyzvat osobu, aby některé věci vydala. Bude se jednat o věci, které jsou důležité pro trestní řízení. Po protokolaci omezení osobní svobody pak následuje výslech osoby. Bude záležet na druhu omezení osobní svobody. U zadržení osoby podle trestního řádu výslech proběhne na protokol o výslechu osoby podezřelé ve smyslu § 76 odst. 3 trestního řádu. V případě zajištění bude výslech probíhat na úřední záznam o podání vysvětlení dle § 61 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Po výslechu osoby pak ve většině případů proběhne umístění osoby do policejní cely. Po jejím umístění probíhají další úkony. Po celou dobu, kdy jsou s osobou omezenou na osobní svobodě prováděny procesní úkony, musí být zabezpečena její nepřetržitá ostraha. Tato ostraha trvá i v době, kdy se nekonají procesní úkony.⁵⁷

⁵⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 141.

⁵⁷ POKYN policejního prezidenta: o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení. In: Praha: úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, 2022, ročník 2013, číslo 103, str. 31.

Zadržení osoby je závažným zásahem do přirozeného práva člověka. Jedná se o náročnou situaci jak pro osobu zadržovanou, tak i pro policistu. Policista musí vždy dbát na čest, důstojnost a vážnost osoby, kterou zadržuje. Musí jednat přiměřeně k situaci, důvodům a také k účelu omezení osobní svobody. Rovněž musí přizpůsobit taktiku a intenzitu zákroku vlastnostem zadržované osoby. Musí přihlídnout k jejímu věku, pohlaví a psychickému a fyzickému stavu.⁵⁸

2.4 Osobní prohlídka a prohlídka osoby

Osobní prohlídka je upravena v § 82 odst. 3, 4 trestního řádu. Osobní prohlídku lze provést, pokud existuje důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení. Co je věcí důležitou pro trestní řízení, upravuje § 77b odst. 1 trestního řádu. Jedná se o věc, jež může sloužit pro důkazní účely, je nástrojem trestné činnosti, výnosem z trestné činnosti nebo se jedná o věc, která je náhradní hodnotou za věci, jež jsou výnosem z trestné činnosti nebo nástroji k trestné činnosti. Pokud se jedná o osobu zatčenou, zadržovanou nebo osobu, která se bere do vazby, je možné vykonat osobní prohlídku, pokud existuje podezření, že tato osoba má u sebe zbraň nebo věc, jíž by mohla ohrozit život nebo zdraví své nebo cizí.⁵⁹

Druhou možností je prohlídka osoby podle § 35 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policista je tuto prohlídku oprávněn provést za účelem odebrání zbraně, zejména pokud má být omezena její osobní svoboda (zajištění, zadržení atd.), směřuje proti ní zákrok (§ 10 odst. 5 tohoto zákona) nebo proti ní směřuje jiný úkon a hrozí nebezpečí, že tato osoba bude klást odpor a je podezření, že u sebe má zbraň. Zbraní je dle tohoto zákona myšleno cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, pokud zákon nestanoví jinak (např. § 56 použití zbraně, tohoto zákona).⁶⁰

⁵⁸ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7, str. 259.

⁵⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 77, § 82.

⁶⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 10, § 35.

Prohlídka osoby podle zákona o policii je použita zejména z bezpečnostních a preventivních důvodů, aby nedošlo k ohrožení života a zdraví. Osobní prohlídka podle § 82 odst. 3 trestního řádu se bude provádět zejména za účelem zajištění věci, která je důležitá pro trestní řízení, a je tedy spíše procesního rázu. Naopak osobní prohlídka podle § 82 odst. 4 trestního řádu je obdobná jako oprávnění podle zákona o policii. Za normálních okolností je k výkonu osobní prohlídky třeba příkazu předsedy senátu, případně státního zástupce nebo s jeho souhlasem policejního orgánu. Bez tohoto příkazu lze osobní prohlídku vykonat, pokud věc nesnese odkladu, souhlasu nemůžeme předem dosáhnout nebo jde o osobu, která byla přistižena při činu nebo se jedná osobu, na kterou byl vydán příkaz k zatčení. Osobní prohlídku dle § 82 odst. 4 trestního řádu lze provést bez tohoto souhlasu nebo příkazu vždy. Důležité je ale zmínit, že podle § 85 odst. 2 trestního řádu je třeba k výkonu osobní prohlídky přibrat osobu, která není ve věci zúčastněna. Otázka tedy nastává, zda v případě zadržení (případně zatčení) osoby použít z bezpečnostních důvodů oprávnění podle zákona o policii, nebo podle trestního řádu. Autor je toho názoru, že by se primárně mělo využít oprávnění podle zákona o policii, a tedy vykonat prohlídku osoby podle § 35 odst. 2 a v případě nalezení věci, která je důležitá pro trestní řízení, postupovat podle § 78 trestního řádu a vyzvat osobu, aby věc vydala, případně pak přistoupit k odnětí věci podle § 79 trestního řádu.⁶¹

Oba druhy prohlídek vždy provádí osoba stejného pohlaví. Prohlídka začíná prohlédnutím kapes a postup by měl být odshora dolů, aby nedošlo k opomenutí některých částí. Doporučuje se, aby se osoba zula a svlékla, aby mohly být zkontrolovány oděvní části a boty, rovněž se po svléknutí provede i prohlídka těla. Prohlížená osoba může mít v záhybech těla uschované různé předměty či zbraně. Oděvní části a boty by měly být detailně zkontrolovány. Je třeba prohlédnout i podšívky a vycpávky oděvů. Po prohlídce je třeba prozkoumat i místo, kde byla prohlídka provedena, zda nedošlo k odhození některých věcí.⁶² Při následném umístění osoby do policejní cely je třeba dbát na to, aby osoba neměla u sebe

⁶¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 82.

⁶² CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Pízeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, str. 134.

žádné věci, kterými by si mohla ublížit na zdraví či se pokusit o sebevraždu. Půjde o šňůrky od tepláků, mikin, o opasek, o tkaničky od bot nebo o řetízky či náušnice. Za žádných okolností nemůže být osoba s těmito předměty umístěna do policejní cely. Doporučuje se, aby prohlídku osoby prováděli dva policisté, jeden zajišťující samotnou prohlídku, druhý dohlížející na bezpečnost.⁶³

Od těchto druhů prohlídek pak odlišujeme prohlídku těla podle § 114 trestního řádu. V tomto případě se jedná o druh ohledání. Cílem této prohlídky je zjistit, zda osoba nemá na těle nějaké stopy násilí. Pokud tuto prohlídku těla neprovádí lékař, je třeba postupovat jako v případě výše uvedených prohlídek, a to tak, že tuto prohlídku může provést pouze osoba téhož pohlaví. Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, tedy obviněný, poškozený i svědek, i když má právo odepřít výpověď.^{64,65}

2.5 Taktické aspekty zadržení

Kriminalistická taktika vymezuje obecná taktická doporučení. Dodržování těchto doporučení by mělo přispět k úspěšné realizaci zadržení. Jedná se o obecná doporučení. Vždy je ale potřeba myslet na to, že se situace během nebo před zadržením může změnit. Mezi obecné principy zadržení se považují:

1) Pozorování osoby, která má být zadržena

Pozorování osoby, která má být zadržena, je důležitou součástí celého procesu omezení osobní svobody. Při zadrženích připravovaných a u závažnějších případů je vhodné využití operativně pátracích prostředků, zejména sledování osob a věcí. Tento operativně pátrací prostředek může ulehčit následný proces zadržení a lze si tím i zmapovat pobyt osoby, která má být zadržena. Využití tohoto operativně

⁶³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 399.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k* Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-44-1, str. 451.

⁶⁵ ČÁP, Jan. *Prohlídky: kriminalisticko-taktický pohled*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-545-5.

pátracího prostředku se provádí většinou ve spolupráci s oddělením operativní dokumentace. Za pomoci tohoto operativně pátracího prostředku lze například i zaevidovat předání nelegálních drog nebo zbraní osoby, která má být zadržena. Usnadnilo by se tím pak dokazování a řízení před soudem. Pozorování osoby by pak mělo pokračovat i po zadržení osoby. Sledování osoby je důležité z několika důvodů. Například aby nedošlo ke zmaření zadržení útekem osoby nebo napadením policisty nebo jiné osoby anebo z důvodu, aby se zadržená osoba nechtěla zbavit věcí, které by mohly být důležité pro trestní řízení, ale i z důvodu sledování chování zadržené osoby. Sledováním jejího chování by se pak mohl přizpůsobit následný výslech osoby a zvolení taktiky výslechu.

2) Správný výběr místa a času zadržení

Jedná se o objektivní faktory, které lze ovlivnit vytvořením umělé situace nebo legendou. Vybrané místo zadržení by mělo být policistům dobře známé.⁶⁶ Je třeba si místo před zadržením důkladně prohlédnout a zjistit případné odchodové a únikové trasy. Zvláštní důraz by měl být kladen při provádění zadržení ve vnitřních prostorách. Dle názoru autora by mělo být zadržení prováděno mimo bydliště zadržované osoby. To úzce koreluje s předchozím pozorováním osoby. V ideálním případě by zadržení mělo být provedeno bezprostředně po spáchání trestného činu. Pro zajímavost autor uvede příklad z praxe.

V rámci činnosti služby kriminální policie a vyšetřování bylo prováděno prověřování drogové trestné činnosti nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku osoby, která distribuovala pervitin. Policistům se nedařilo sehnat svědky (odběratele), již si od podezřelého pravidelně pervitin kupovali. Policistům byli tito odběratelé známi, ale k věci odmítali vypovídat. Policisté museli k objasnění této trestné činnosti využít oprávnění podle § 88 trestního řádu, a to odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Jelikož se jedná o přečin, kde je trestní

⁶⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN isbn978-80-7380-859-4. str. 143.

sazba jeden až pět let, nebyla splněna podmínka pro použití odposlechu, jelikož musí být v tomto případě vedeno trestní řízení pro zločin, kde zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva a v tomto případě se jednalo o distribuci metamfetaminu – pervitinu, tedy psychotropní látky uvedené v příloze č. 5 k nařízení vlády č. 463/2013 Sb., zařazené do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách, byla podmínka použití odposlechu po dostatečném odůvodnění splněna. Na základě provedeného odposlechu byla vytyčena a zmapována trasa, kam si podezřelý jezdil drogy obstarávat. Poté, co si podezřelý obstaral pervitin, bylo policistům známo, že po svém návratu do místa bydliště začne ihned s jeho distribucí. Policisté si rovněž obstarali písemný souhlas státního zástupce k povolení sledování osob a věcí podle § 158d odst. 2 trestního řádu, aby mohly být pořízeny zvukové a obrazové záznamy. Tyto záznamy byly pořízeny přímo při předání pervitinu podezřelého jiným osobám. Záznamy pak byly použity při dokazování a ke konfrontaci mezi policisty a svědky. Celá realizace pak probíhala tím způsobem, že podezřelý vždy prodal pervitin jiné osobě. Předávka byla natočena na videokameru. Po odjezdu podezřelého policisté vždy bezprostředně poté vyslechli osobu, která si od něj pervitin koupila. Takto byly zaevidovány tři schůzky. Po těchto schůzkách došlo k zadržení podezřelého, s nímž byly prováděny další úkony. Tato úspěšná realizace pak vedla k jeho obvinění a následnému odsouzení.⁶⁷

3) Zajištění bezpečnosti osob

K zajištění bezpečnosti osob by měl být kladen zvláštní důraz v případech, kdy zadržovaná osoba vlastní zbraň. Tyto informace lze zjistit z policejních evidencí a také od osob, které spolupracují s policií. Pokud je předpoklad, že u sebe může mít zadržovaná osoba zbraň, je nutné tomu zadržení přizpůsobit. Zadržení by mělo být prováděno v místech, kde nehrozí ohrožení jiných osob. Zadržení by mělo probíhat co nejrychleji, aby nebylo umožněno zadržované osobě zbraň

⁶⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 88, §158d.

použít. Takto by mělo být postupováno i v případech, že půjde o osobu, která často při zadržení klade aktivní odpor nebo se pokouší o útěk.

4) Zajištění věcí

Zajištění věcí je další nedílnou součástí, která souvisí se zadržením osoby. Problematika osobních prohlídek, prohlídek osob a zajišťování věcí byla vysvětlena v kapitole 2.4.

5) Dokumentace průběhu a výsledku zadržení

Dokumentace zadržení je rovněž součástí policejní práce a její velice důležitou součástí. Tato problematika byla již blíže popsána v kapitole 1.3.2 Protokolace zajištění osoby a v kapitole 1.3.4 Protokolace zadržení osoby.

2.6 Základní zásady zadržení

a) Překvapivost

Pro úspěšnou realizaci zadržení osoby je třeba využít momentu překvapení. Osoba by měla být zadržena v místě, kde to nejméně očekává, a tím nastane okamžik překvapení. Je důležité mít naplánovanou vhodnou taktiku postupu, zejména u zadržení nenadálých.

b) Rychlost

Pokud zákrok proběhne v co nejkratším čase, eliminuje se možnost narušení zadržení. V opačném případě by zadržovaná osoba dostala prostor přemýšlet a přijít na způsob, kterým by mohla zadržení narušit.

c) Rozhodnost

Při zadržení by měl policista jednat neústupně, stručně a jasně. Měl by si být jistý, jaké prostředky může v dané chvíli použít, aby se pohyboval v rámci zákona. Jakékoliv váhání nebo nevědomost oprávnění a právních předpisů by mohla způsobit nedokonání zákroku.

d) Ostražitost

Jak již bylo řečeno u taktických aspektů zadržení, policista by měl být ostražitý po celou dobu trvání úkonu. Mimo sledování zadržené osoby by měl být brán zřetel na ostatní osoby, které se nacházejí v místě zadržení. Může se jednat o spolupachatele nebo o osoby, které by mohly být nápomocny při následném dokazování.

e) Přiměřenost

Přiměřenost postupu je již dána § 11 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policista je povinen dbát na to, aby žádné osobě v důsledku jejich postupu nevznikla bezdůvodná újma. Rovněž by měl postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod byl přiměřený a nepřekročil míru, která je zapotřebí k dosažení účelu zákroku.⁶⁸ Při provádění zákroků se policista pohybuje na tenkém ledě. Zejména v případě zadržení nenadálých má velmi málo času na to, aby si promyslel, zda zákrok provést a jaké prostředky k jeho dokonání použít a zda má vůbec oprávnění k tomu, zakročit a osobu na osobní svobodě omezit.⁶⁹

⁶⁸ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 11.

⁶⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 144.

2.7 Prostředky používané při realizaci zadržení

Při realizaci omezení osobní svobody dochází k použití různých prostředků, které mohou tento úkon velmi usnadnit. Mezi tyto prostředky patří:

2.7.1 Informační systémy a výpočetní technika

V současné době je využití informačních systémů a výpočetní techniky základem policejní práce. V těchto systémech se nachází informace, které velice usnadní práci policie a bez nichž je velmi obtížné či téměř nemožné provádět tuto práci. Je to zejména z důvodu, že u Policie České republiky je vše evidováno elektronicky. Informační systémy, důležité pro realizaci omezení osobní svobody, jsou:

Evidence trestního řízení (ETR)

Jedná se o neveřejný informační systém Policie České republiky, který slouží zejména k evidenci veškerého řízení. Nikoliv pouze trestního řízení, ale i přestupkového řízení a jiného jednání, které není trestným činem nebo přestupkem. Přes tento informační systém lze zjistit mnoho užitečných informací. Umožňuje provést dotaz např. na osobu, lokalitu, vozidlo, stopu. Provedením komplexního dotazu lze vyselektovat pouze dané období, které oprávněnou osobu zajímá, článek, v němž byla věc řešena, a mnoho dalších údajů. Při přípravě k zadržení se jedná o ideální nástroj ke zjištění trestní minulosti pachatele, současného bydliště, telefonního kontaktu, současného zaměstnání. Nevýhodou evidence trestního řízení je to, že policista má přístup k informacím pouze v rámci kraje, ve kterém slouží.

Centrální databáze objektů (CDO)

Tento informační interní neveřejný systém umožňuje vytěžování nejrůznějších atributů. Zahrnuje informace z celé České republiky. Prostřednictvím tohoto systému lze provést vyhledávání fyzické osoby, právnické osoby, věci, dopravního

prostředku, lokality, stopy, mobilního telefonu. Je zde možnost vyhledání přes nejrůznější atributy, jako jsou: adresa doručování, alias/falešná identita, bezdomovec (výskyt), číslo bankovního účtu, datum narození otce, datum narození matky, dřívější tresty, vzdělání, u koho se zdržuje (přechodný pobyt), datová schránka osoby atd.

Centrální registr obyvatel (CRO), registr řidičů a registr vozidel (CRV)

Tyto systémy jsou spravovány přes společný systém BEDRUNKA. Tento systém umožňuje provedením jednoho dotazu na osobu zobrazit informace z evidence obyvatel, registru řidičů, karty řidiče, registru vozidel, evidence zbraní, evidence vězňů, schengenského informačního systému, informačního systému Europolu, evidence nežádoucích osob, telefoto, kontrola 2, centrální databáze objektů, zájmové osoby policie atd. Jedná se o komplexní systém evidencí, z něhož lze zjistit důležité informace o osobě, které budou sloužit k úspěšné realizaci omezení osobní svobody. Mimo lustraci osoby lze přes tento systém rovněž vylustrovat vozidlo, doklady osoby, zbraň, právnickou osobu, bankovku a platební prostředek, telefon nebo čísla objektů SIS. Systém mimo jiné umožňuje užití komplexního, fulltextového nebo fonetického dotazu.

KONTROLA 2

Systém Kontrola 2 eviduje veškeré provedené kontroly osoby přes mobilní bezpečnou platformu (mobilní telefon nebo tablet s možností lustrace osoby, např. při silničních kontrolách). Tyto druhy kontrol provádějí především uniformovaní policisté při běžném výkonu služby. Provedením dotazu v tomto systému lze zjistit, kde byla kontrola provedena, systém ukáže rovněž přesné souřadnice kontroly, čas zahájení a ukončení kontroly, důvod kontroly osoby, způsob ukončení kontroly osoby (bez závad, udělením pokuty v příkazním řízení, oznámením, omezením osobní svobody), vozidlo, ve kterém byla osoba kontrolována, popřípadě jiných osob, s nimiž byla osoba kontrolována. Vytěžením tohoto systému lze snadno vytrasovat pohyb osoby a místa jejího častého výskytu.

IS instruktáže

V současné době probíhá přes tento systém instruování hlídky a plán její služby. Využívá se zejména na obvodních, místních odděleních policie, na odděleních hlídkové služby nebo u pohotovostní motorizované jednotky. Plán instruktáže vytváří vedoucí pracovník, který do něj napíše, kde by se měla hlídka nacházet, a uvede kontrolní body. Dále lze do plánu instruktáže zakomponovat aktuální problémy v daném teritoriu, jako je například zvýšený výskyt páchání trestné činnosti nebo osoby v pátrání. Pokud se například nepodaří policistům nalézt osobu, na kterou je vydán předchozí souhlas k zadržení, taková osoba se vyhlásí do pátrání. Policisté z jiných článků se mohou na základě vložení této osoby do plánu instruktáže podílet na zadržení.

Evidence vězněných osob

Pokud je osobu třeba omezit na osobní svobodě, je vhodné do tohoto systému vznést dotaz a přesvědčit se o tom, zda v současné době nevykonává trest odnětí svobody nebo jiný obdobný trest či ochranné opatření.

Automatická kontrola vozidel (AKV)

Tento systém umožňuje vytěžit průjezdové kamery, které jsou umístěné po celé České republice. Po zadání registrační značky tento systém zobrazí všechny průjezdy daného vozidla, jeho umístění v daném čase a jeho pohyb. Se současným využitím systému BEDRUNKA a lustraci přes registr vozidel lze rovněž zjistit pohyb osoby ve vozidle, což může napomoci k úspěšné realizaci omezení osobní svobody. Lustraci v tomto systému může provést pouze specializovaný a oprávněný policista, který je zařazen na útvaru kriminální policie a vyšetřování, odboru analytiky a kybernetické kriminality, oddělení kriminálních analýz.

IS Telefony

Přes tento systém lze zjistit informace o telefonních číslech. Obsahuje údaje o tom, zda se jedná o tarifní, nebo předplacenou kartu. V případě tarifní karty lze zjistit, kdo kartu užívá, a jeho kontaktní údaje, údaje o společnosti poskytující telekomunikační služby a datum aktivace jeho telefonního čísla a zda je číslo stále aktivní. Zjištění těchto informací může napomoci k následnému využití operativně pátracích prostředků, případně u vyhlášeného pátrání po osobě zažádat o poskytnutí provozních a lokalizačních údajů dle podle § 68 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Na základě toho pak lze podle buněk a observací vytrasovat polohu zadržované osoby. Stejně jako v případě systému Automatické kontroly vozidel může tuto lustraci provést pouze oprávněný pracovník.

FODAGEN

V systému FODAGEN lze o osobě, která v minulosti spáchala trestný čin, zjistit důležité informace: jeho hmotnost, výšku, držení těla, styl chůze, tvar obličeje, barvu a umístění očí, tvar a umístění uší, tvar a hustotu obočí, velikost, šířku a tvar nosu, šířku a tloušťku rtů, barvu, stav a zvláštnosti zubů, délku, tvar, hustotu a úpravu vlasů a vousů. Mimo jiné lze zjistit řeč osoby, její výslovnost, hlas a jazyk. Dále je možné ze systému vyčíst jeho rasu či etnikum. Velmi důležité je pak to, že zde lze vyhledat současnou fotografii. V evidenci obyvatel je možné najít pouze fotografii např. z občanského průkazu nebo jiného dokladu. V evidenci FODAGEN je třídílné foto, portrét, fotografie celé postavy, a pokud má osoba nějaké zvláštní znaky, budou zde rovněž uvedeny. Jedná se například o mateřská znaménka, jizvy nebo tetování.

Většina těchto evidencí je dostupná přes INTRANET (uzavřený systém policie). Zadání dotazů do systému je zapotřebí provádět, pouze pokud existuje zákonný důvod, aby nedošlo k neoprávněným lustracím. Do některých evidencí má přístup každý policista na příslušném oddělení, ale k lustraci v některých systémech je třeba požádat specializovaného pracovníka, např. z analytického oddělení.

2.7.2 Donucovací prostředky a zbraň

Použití donucovacích prostředků je neodmyslitelnou součástí realizace omezení osobní svobody. Ne vždy osoba, která má být omezena na osobní svobodě, spolupracuje a je tak zapotřebí využít tohoto oprávnění. V těch nejkrajnějších případech může dojít i k použití zbraně.

Použití donucovacích prostředků a zbraně je pro Policii České republiky upraveno hlavou IX, zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Oprávnění použití donucovacího prostředku je uvedeno v § 53 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Donucovací prostředek je policista oprávněn použít v případě ochrany své bezpečnosti, jiné osoby nebo majetku anebo také k ochraně veřejného pořádku. Před jejím použitím je nutné použít výzvu s výstrahou. Výzva by měla znít takto: *„Policie, jménem zákona, upustte od protiprávního jednání, nebo budou použity donucovací prostředky.“* Od takové výzvy lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu.⁷⁰

Policista je oprávněn použít donucovací prostředek, kterým dokončí zákrok a který je nezbytný k tomu, aby překonal odpor nebo útok osoby, proti níž zakročuje. Donucovací prostředek může použít pouze policista, který byl k jeho užívání vycvičen. Při zákroku policista dbá na to, aby nezpůsobil osobě, proti níž zakročuje, nepřiměřenou újmu zákrok musí přizpůsobit povaze a nebezpečnosti jednání, pro které je řešena. *„Zákrokem je provedení takového úkonu policistou, při němž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití, při zákroku tedy dochází k používání donucovacích prostředků nebo zbraně.“*⁷¹ Všechny donucovací prostředky, které je policista oprávněn použít, jsou uvedeny v § 52 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Důvody pro použití zbraně jsou uvedeny v § 56 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Je nezbytné, aby

⁷⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 53.

⁷¹ *METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017: ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky (aktualizace ke dni 1. 7. 2018)*. In: . Praha: ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, 2018, ročník 2017, číslo 1, str. 3.

policista znal nazpaměť všechny důvody pro použití zbraně a okolnosti použití. V rámci přímého výkonu služby v souvislosti s omezením osobní svobody přichází v úvahu využití zejména těchto donucovacích prostředků:

- hmaty, chvaty, údery a kopy,
- slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,
- obušek a jiný úderný prostředek (v současné době se již využívá teleskopický obušek),
- zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,
- služební pes,
- zásahová výbuška,
- úder střelnou zbraní,
- hrozba namířenou střelnou zbraní,
- varovný výstřel,
- pouta.

Zvýšené opatrnosti je třeba dbát v případech zakročení proti kategorii tzv. zranitelných osob. Tato kategorie je upravena § 58 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Jedná se o zjevně těhotnou ženu, osobu zjevně vysokého věku, osobu se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a o osobu zjevně mladší 15 let. Pojem zjevně znamená jasně, viditelně a není zapotřebí nijak jinak zjišťovat, že se opravdu o tuto osobu jedná.⁷² V takovém případě lze použít pouze omezený výčet donucovacích prostředků. Existuje zde výjimka, kdy toto omezení neplatí pro policistu, který by odvracel útok této osoby, jež by bezprostředně ohrožovala život zdraví policisty nebo jiné osoby, nebo by hrozila větší škoda na majetku a takový útok by nešlo jiným způsobem odvrátit.⁷³

⁷² *METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017: ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky (aktualizace ke dni 1. 7. 2018)*. In: . Praha: ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, 2018, ročník 2017, číslo 1, str. 9.

⁷³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 58.

3 Empirická část

Empirická část diplomové práce je zaměřena na omezení osobní svobody z praktického pohledu příslušníků Policie České republiky. Blíže specifikuje přímý výkon služby, tedy působení na místních a obvodních odděleních, dále oddělení hlídkové služby, pohotovostní motorizované jednotky a služby kriminální policie a vyšetřování. Zejména pak přibližuje taktiku při realizaci omezení osobní svobody, použití donucovacích prostředků, pout, prohlídky osoby a druhy využívaných omezení.

3.1 Kvantitativní dotazníkové šetření

Pro dosažení co nejobektivnějších výsledků byla použita metoda dotazníkového šetření. Výhodou dotazníkového šetření je zjištění názorů a informací od velkého počtu lidí. Dotazník byl tvořen zejména uzavřenými možnostmi odpovědí, aby byl co nejméně časově náročný a případné respondenty to neodradilo od jeho vyplnění. V dotazníkovém šetření byla zachována veškerá anonymita, aby nebyly zkresleny výsledky odpovědí z důvodu místa služebního zařazení.⁷⁴

Cílem dotazníkového šetření je zjištění současného stavu Policie České republiky při provádění omezení osobní svobody. Zaměřuje se na to, jak často docházelo k využití oprávnění směřujícího k omezení osobní svobody u policistů služebně zařazených v přímém výkonu služby, jaký druh omezení osobní svobody převládá při výkonu služby a jak často dochází k využívání oprávnění podle § 51–54 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, tedy k použití donucovacích prostředků a služebních pout. Dále se zaměřuje na zjištění, zda se policisté někdy setkali se závadovým chováním omezované osoby a jaký druh zajištění podle § 26 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, nejčastěji prováděli. Nakonec dotazníkové šetření řeší problematiku osobní prohlídky, prohlídku osoby

⁷⁴ CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-743-6, str. 86.

a spokojenost se současnou právní úpravou, která upravuje omezení osobní svobody.

Dotazníkové šetření bylo určeno pouze pro příslušníky Policie České republiky, kteří jsou nebo v minulosti byli služebně zařazeni v přímém výkonu služby. Podmínkou bylo, aby policista vyplňující dotazník někdy v minulosti prováděl omezení osobní svobody. Pokud by dotazník vyplňoval policista bez praxe v přímém výkonu služby, tyto odpovědi by byly nerelevantní.

Tvorba a vyplňování dotazníku bylo provedeno přes webovou stránku survio.com. Dotazník byl sdílen vytvořením odkazu, který byl dále zaslán elektronickou poštou, intranetovou elektronickou poštou nebo dále sdílen na sociálních sítích v uzavřené skupině pro příslušníky policie.

3.2 Struktura dotazníku

Dotazník obsahuje celkem 15 otázek. Možnosti odpovědí jsou především uzavřené a v ojedinělých případech polootevřené s možností vlastního vyjádření. Úvod dotazníku je tvořen sdělením, pro koho je dotazník určen, a ujištěním respondentů, že je dotazník kompletně anonymní a výsledky z dotazníku budou sloužit výhradně jako podklady pro praktickou část diplomové práce. Dotazník začíná třemi sociologickými otázkami. První otázkou je pohlaví respondenta, druhou otázkou věk respondenta a třetí otázka se ptá na nejvyšší dosažené vzdělání. Další tři otázky se dotazují na délku praxe u policie po absolvování základní odborné přípravy, délku praxe u policie v přímém výkonu služby a zda již někdy respondent řešil v rámci svého služebního působení případ, kdy nějakým způsobem omezoval osobní svobodu. Dotazník dále pokračuje otázkou, jak často dochází nebo docházelo k oprávnění, které vedlo k omezení osobní svobody. Osmá otázka se ptá na konkrétní druh omezení osobní svobody, který převládá nebo převládal při výkonu služby. Devátá otázka se dotazuje na využití donucovacích prostředků k realizaci omezení osobní svobody mimo použití služebních pout. Desátá otázka se pak zaměřuje na využití služebních pout při realizaci omezení osobní svobody. Jedenáctá otázka řeší, zda se respondent

setkal s kladením odporu omezované osoby. V této otázce je možnost označení více odpovědí nebo vlastního vyjádření. Dvanáctá otázka se dotazuje, na základě jakého oprávnění nejčastěji policista prováděl zajištění osoby podle zákona o policii. Respondent měl možnost určit druh zajištění nebo si mohl zvolit variantu, že zajištění vůbec neprováděl. Třináctá otázka řeší problematiku prohlídky osobní svobody při zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu. Dotazuje se na to, jaký typ prohlídky policista využívá. Respondent volí mezi osobní prohlídkou podle trestního řádu, prohlídkou osoby podle zákona o policii nebo má možnost vlastního vyjádření. Předposlední otázka je zaměřena na to, kdy po omezení osobní svobody policista provádí prohlídku osoby. Zde jsou dány možnosti a rovněž možnost vlastního vyjádření. V poslední otázce může respondent vyjádřit spokojenost se současnou platnou právní úpravou institutů omezení osobní svobody, jestli s úpravou souhlasí, nesouhlasí, případně může doplnit eventuální návrhy na změnu.

3.3 Výzkumné otázky

V praktické části diplomové práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

Je předpoklad, že:

VO1 – většina policistů v přímém výkonu služby provedla omezení osobní svobody;

VO2 – u více než 50 % policistů převládal jako druh omezení osobní svobody zajištění osoby;

VO3 – při omezení osobní svobody policisté vždy využívají služební pouta;

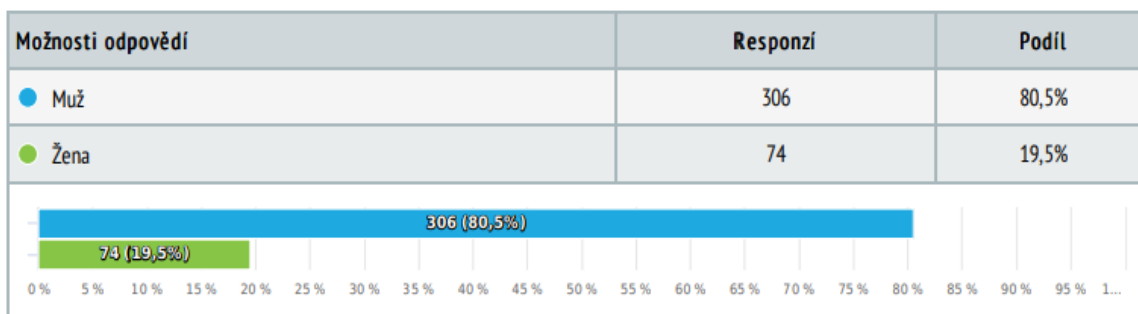
VO4 – nejčastějším důvodem zajištění je přistižení při jednání, které má znaky přestupku, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci;

VO5 – více než 50 % policistů využívá při zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu prohlídku osoby podle § 35 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

3.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazník byl k dispozici k vyplnění od 21. 10. 2022 do 26. 10. 2022. Největší počet vyplnění byl zaznamenán první den jeho zveřejnění, poté měla již frekvence vyplňování sestupnou tendenci. Celkově otevřelo odkaz 519 respondentů, ale dokončilo jej 380. Celková úspěšnost vyplnění dotazníku je 73,2 %. Každý respondent, který začal vyplňovat dotazník, ho také dokončil. Čas vyplňování dotazníku byl různý. Nejčastěji ho respondenti vyplňovali 2–5 minut, jednalo se o 70,3 % respondentů, 1–2 minuty vyplňovalo dotazník 24,2 % respondentů, 5–10 minut jej vyplňovalo 4,5 % respondentů, 10–30 minut 0,8 % respondentů a nejmenší skupině, 0,3 % respondentů, zabralo vyplnění dotazníku méně než jednu minutu. Zdroje návštěv byly jednoznačné, 100 % respondentů ho otevřelo přes přímý odkaz.

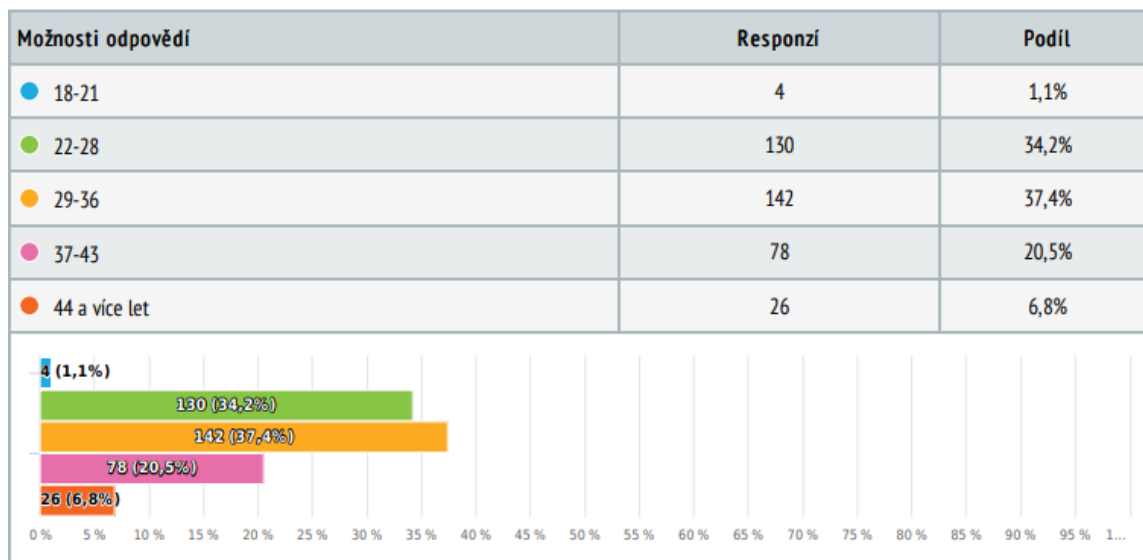
Otázka č. 1 – Vaše pohlaví

Tabulka č. 1, odpověď k otázce č. 1 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Dotazníkového šetření se zúčastnilo více mužů než žen. Podíl mužů je 80,5 %, zatímco žen pouze 19,5 %. Mužské pohlaví je zastoupeno 306 respondenty a ženské pohlaví 74 respondenty.

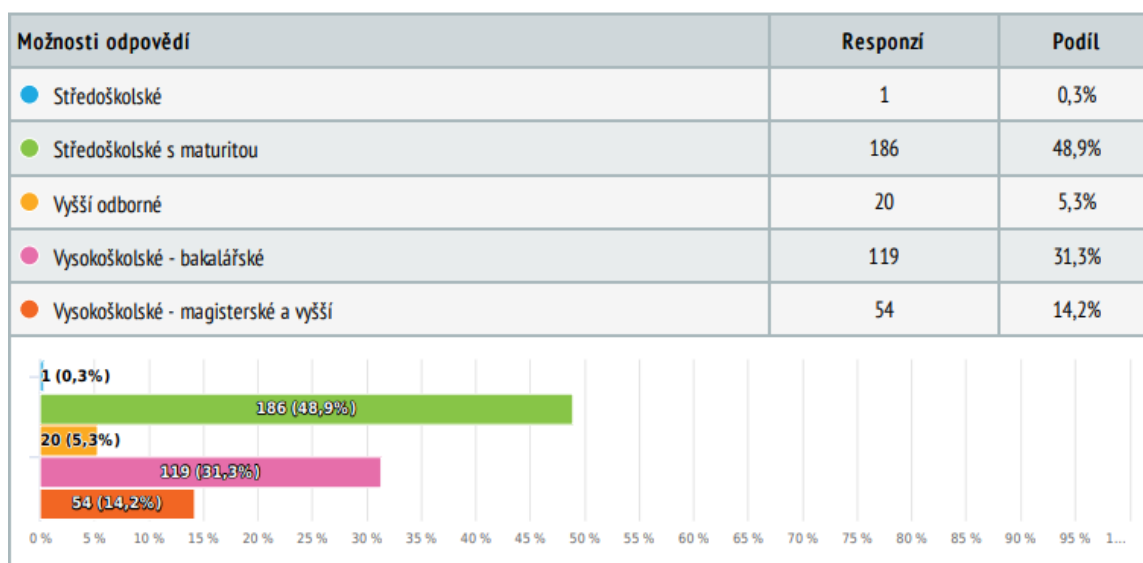
Otázka č. 2 – Váš věk

Tabulka č. 2, odpověď k otázce č. 2 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Nejčastější věkovou kategorií mezi dotázanými je věk od 29 do 36 let, kterou reprezentuje 142 respondentů. Druhou nejpočetnější věkovou kategorií čítá věk od 22 do 28 let, jež je tvořena 130 respondenty. Následuje věková kategorie od 37 do 43 let, kterou zastupuje 78 dotázaných respondentů. Předposlední věkovou kategorií je věk od 44 let a více s 26 respondenty. Poslední věková kategorie je ve věku od 18 do 21 let se čtyřmi respondenty.

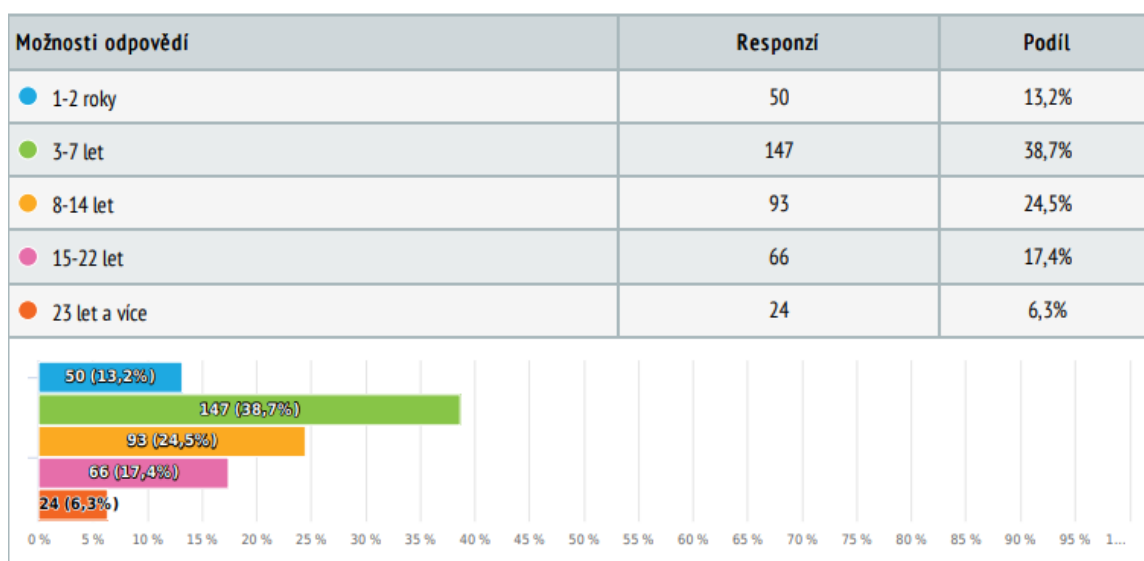
Otázka č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka č. 3, odpověď k otázce č. 3 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Respondenti mají nejčastěji středoškolské studium zakončené maturitní zkouškou. Jedná se o 186 dotázaných. 119 respondentů odpovědělo, že získali vysokoškolský titul prvního stupně. Následuje 54 respondentů, kteří ukončili vysokoškolské studium magisterským titulem. Vyšší odborné vzdělání vystudovalo 20 dotázaných. Jeden respondent uvedl, že má pouze středoškolské vzdělání bez maturitní zkoušky.

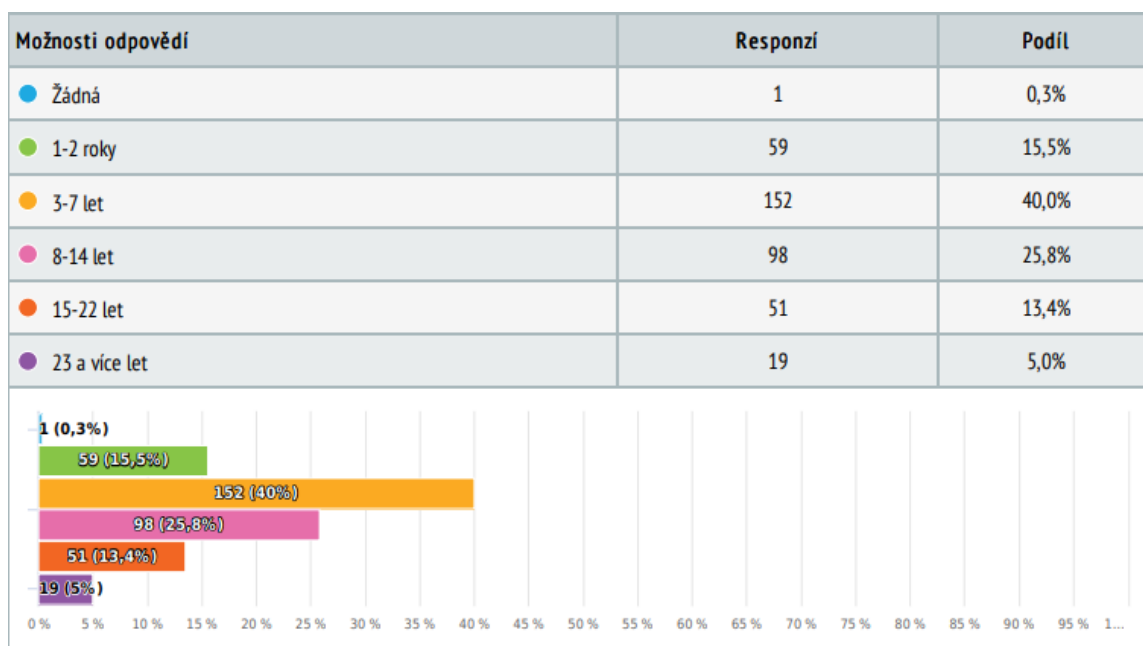
Otázka č. 4 – Délka praxe u policie po absolvování základní odborné přípravy

Tabulka č. 4, odpověď k otázce č. 4 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Otázka číslo 4 se zaměřuje na délku praxe policistů po absolvování základní odborné přípravy, která je obligatorní součástí každého policisty po jeho přijetí do služebního poměru. Nejčastější odpovědí je praxe mezi 3 až 7 rokem, a to 147 respondentů. Druhou nejčetnější odpovědí je rozpětí od 8 do 14 let praxe s 93 respondenty. Následuje délka praxe od 15 do 22 let s 66 respondenty. Dále délku praxe od 1 do 2 let uvedlo 50 respondentů. Nejdelší délkou praxe u policie je 23 let a více, na kterou odpovědělo 24 respondentů.

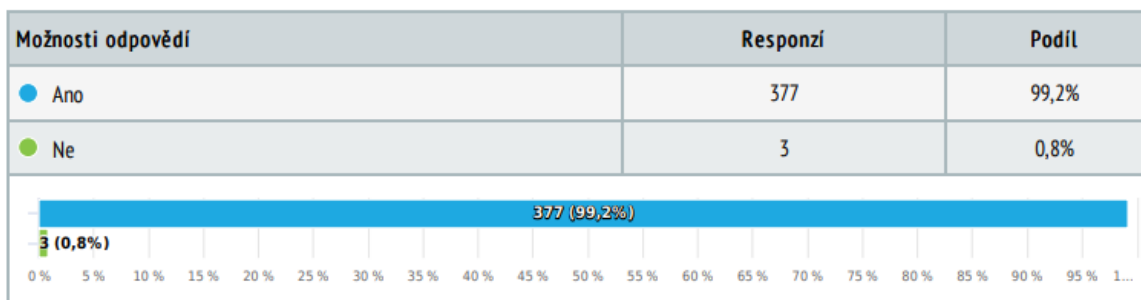
Otázka č. 5 – Délka praxe u policie v přímém výkonu služby (MOP, OOP, SKPV, OHS, PMJ, DI)

Tabulka č. 5, odpověď k otázce č. 5 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tato otázka je zaměřena na délku praxe v přímém výkonu služby policistů. Nejvíce respondentů činí 152 s praxí od 3 do 7 let. Následuje 98 respondentů, kteří mají v přímém výkonu odslouženo od 8 do 14 let. 59 respondentů uvedlo, že jejich délka služby v přímém výkonu je od 1 do 2 let. 51 dotázaných má praxi v přímém výkonu služby od 15 do 22 let. Předposlední kategorií je 23 a více let s 19 respondenty. Pouze jeden z respondentů uvedl, že zatím nemá žádnou praxi v přímém výkonu služby. Tento respondent také dále sdělil, že se ještě nesetkal s případem, kdy nějakým způsobem omezoval osobní svobodu. Lze předpokládat, že se jedná o policistu, který v současné době absolvuje základní odbornou přípravu.

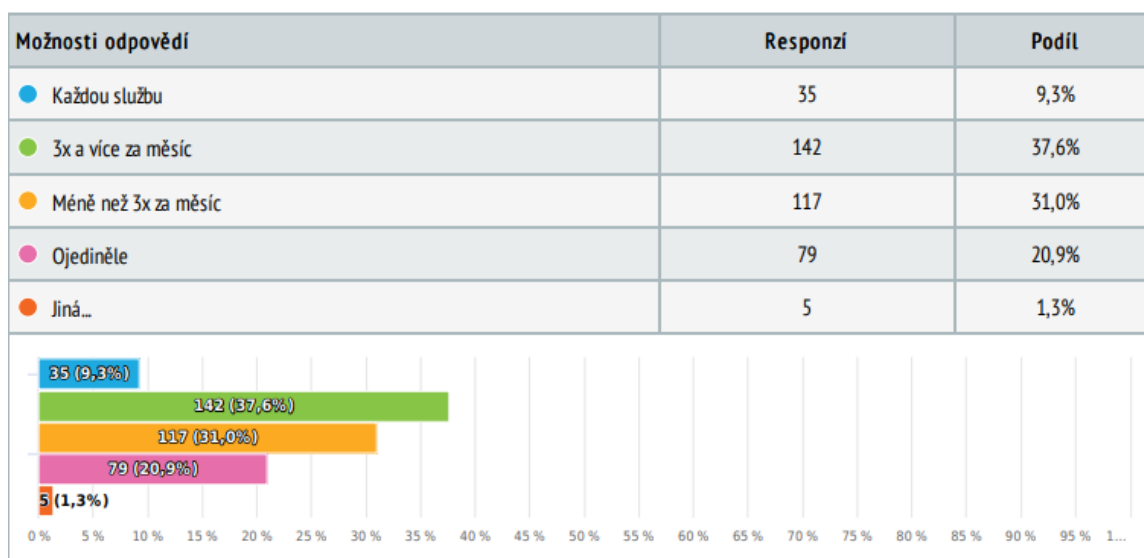
Otázka č. 6 – Řešil/a jste v rámci přímého výkonu služby případ, kdy jste nějakým způsobem omezoval osobní svobodu?

Tabulka č. 6, odpověď k otázce č. 6 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Téměř všichni dotázaní řešili v jejich přímém výkonu služby případ, kdy nějakým způsobem omezovali osobní svobodu osoby. Kladně odpovědělo 377 respondentů. Pouze tři respondenti osobní svobodu v přímém výkonu služby neomezovali. Z těchto výsledků lze usoudit, že využívání institutů omezení osobní svobody je nedílnou součástí policejní práce.

Otázka č. 7 – Jak často dochází/docházelo z Vaší strany k oprávnění vedoucí k omezení osobní svobody?

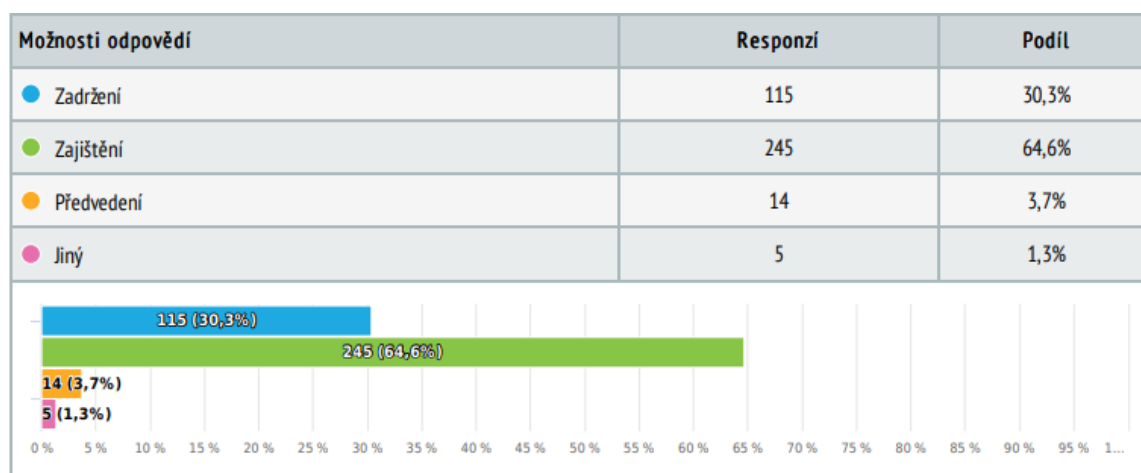

Tabulka č. 7, odpověď k otázce č. 7 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Otázka číslo 7 je zaměřena na četnost využívání oprávnění vedoucích k omezení osobní svobody. Největší kategorii tvoří 142 respondentů, kteří tohoto oprávnění využívají 3× a více za měsíc. Méně než 3× za měsíc omezuje osobní svobodu 117 respondentů. Ojedinele tohoto oprávnění využívá 79 respondentů. Každou službu omezuje osobní svobodu 35 dotázaných. Pět respondentů využilo možnosti jiné odpovědi.

Jeden dotázaný uvedl, že využití tohoto oprávnění se liší směna od směny. Někdy ho provádí 10× a více za měsíc, někdy pouze 3× za měsíc, ale občas i několikrát za směnu. Druhý dotázaný, který sloužil u pohotovostní motorizované jednotky a na místním oddělení policie, uvedl, že po dobu jeho praxe u pohotovostní motorizované jednotky prováděl omezení osobní svobody několikrát za svou službu. Naopak v době jeho služby na místním oddělení policie to bylo mnohem méně. Další tři respondenti, kteří využili možnost vlastní odpovědi, se vyjádřili, že to nelze jednoznačně posoudit, ale záleží na druhu směny. Velké rozdíly jsou ve službách o víkendech, o svátcích nebo zda jde o službu noční, nebo denní. Dva dotázaní na tuto otázku neodpověděli vůbec.

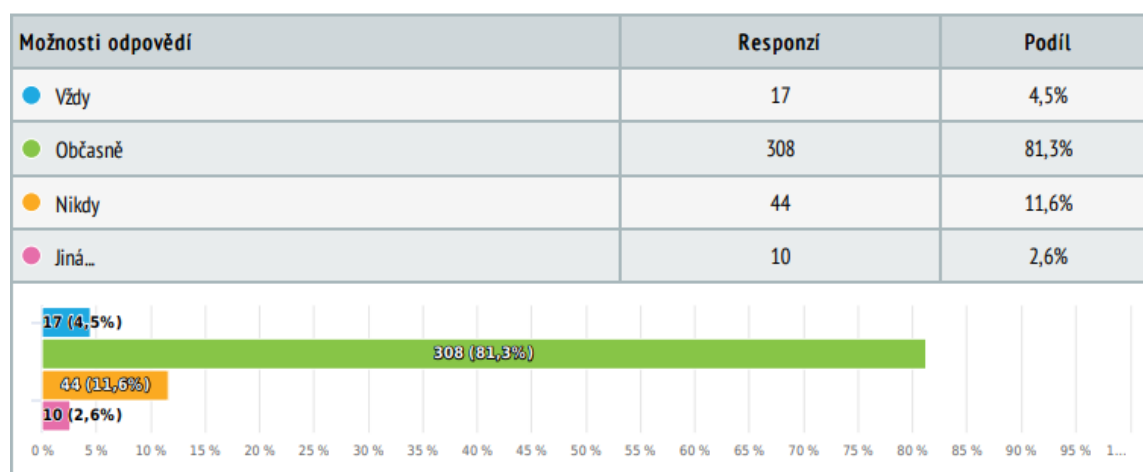
Otázka č. 8 – Jaký druh omezení osobní svobody převládá/převládá při výkonu Vaší služby?

Tabulka č. 8, odpověď k otázce č. 8 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tato otázka se dotazuje na to, který druh omezení osobní svobody u policistů v přímém výkonu služby převládá nebo převládal. Nejvíce dotázaných odpovědělo, že se jedná o zajištění osoby podle § 26 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Jde o 245 respondentů. Zadržení obviněného podle § 75 trestního řádu a zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 trestního řádu zvolilo 115 respondentů. Předvedení jako druh omezení osobní svobody zvolilo pouze 14 respondentů. Jiný způsob omezení osobní svobody zvolilo pět respondentů. V tomto případě se může jednat například o příkaz k dodání osoby do výkonu trestu odnětí svobody, příkaz k zatčení, příkaz k zadržení, pátrání po pobytu osoby nebo o vydání předběžného souhlasu k zadržení osoby.

Otázka č. 9 – Jak často využíváte oprávnění podle § 51 – § 53 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, tedy donucovací prostředky k realizaci omezení osobní svobody? (mimo pouta)

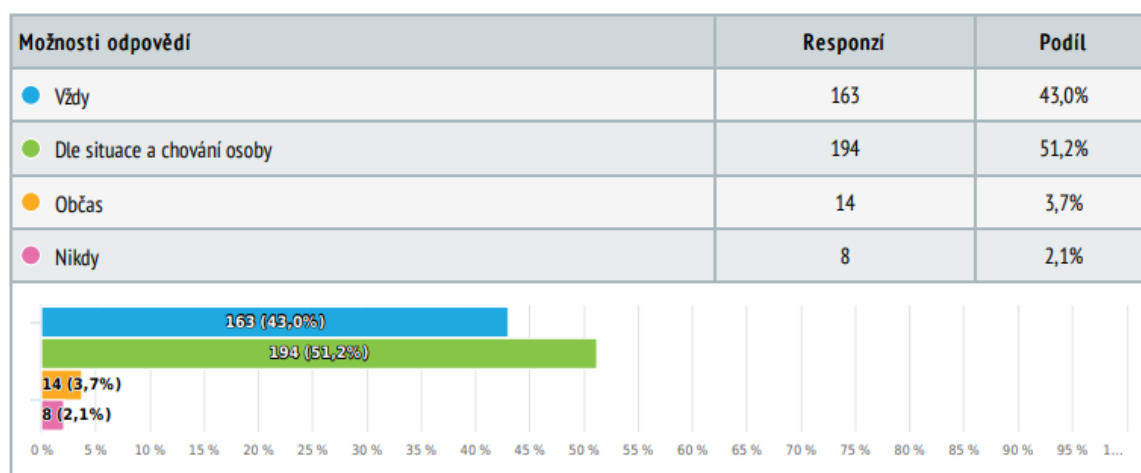
Tabulka č. 9, odpověď k otázce č. 9 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Otázka číslo 9 se zaměřuje na využívání donucovacích prostředků při realizaci omezení osobní svobody. Jedná se o všechny donucovací prostředky uvedené v § 52 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, kromě přiložení služebních pout, které jsou předmětem otázky číslo 10. Největší část respondentů, konkrétně 308, využívá tohoto oprávnění občasné. 44 dotázaných nikdy při realizaci omezení osobní svobody neuvžívá donucovací prostředky. Poté následuje 17 respondentů,

kteří uvedli, že donucovací prostředky používají vždy. Nejméně respondentů se rozhodlo využít možnosti vlastního vyjádření. Jedná se o 10 respondentů.

Jeden z respondentů uvedl, že v posledním roce využil oprávnění a použil donucovací prostředky celkem 4×. Dva dotázaní uvedli, že donucovací prostředky užívají zcela výjimečně. Dva respondenti odpověděli, že donucovací prostředky užívají podle situace, jak je potřeba. Jeden z respondentů se k této otázce vyjádřil, že donucovací prostředky využívá cca každou druhou „čtyřku“, tedy každý druhý týden. Z jeho odpovědi je patrné, že jde o příslušníka služebně zařazeného u SPJ, tedy u speciální pořádkové jednotky. Na tomto služebním zařazení jsou vykonávány tyto druhy služeb. Příslušník slouží čtyři dny a poté je čtyři dny doma. Služba je kombinovaná, část se slouží do fondu pracovní doby a část do pracovní pohotovosti. Další z dotázaných uvedl, že za dva roky jeho služby v přímém výkonu užil donucovací prostředky pouze jednou. Naopak jeden z respondentů napsal, že je užívá téměř při každém omezení osobní svobody. Poslední tři respondenti, kteří užíli možnosti vlastní odpovědi, uvedli, že ve většině případů není nutné použít donucovací prostředky, ale hodně záleží na situaci.

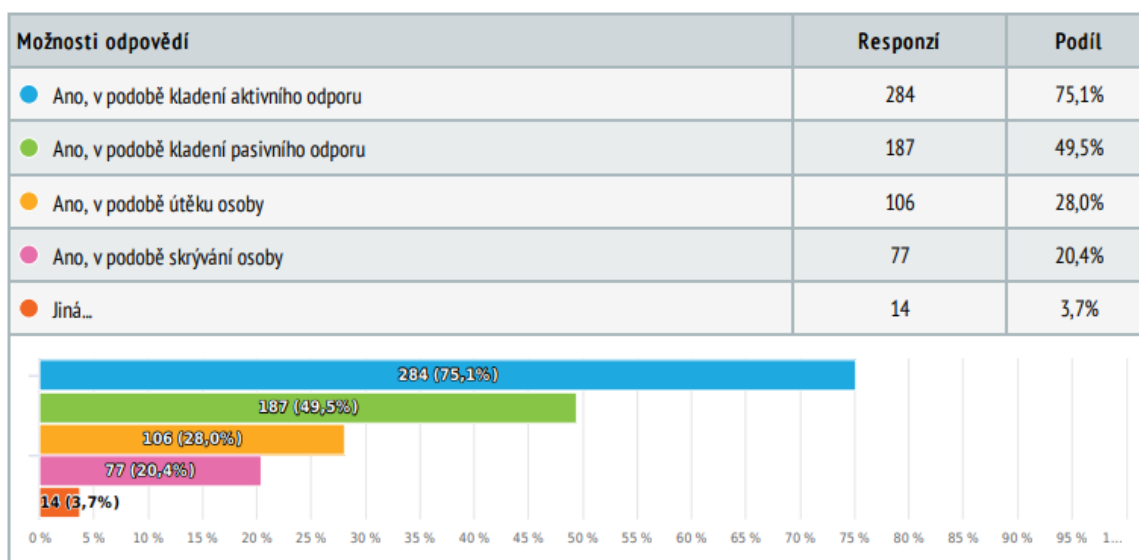
Otázka č. 10 – Jak často využíváte oprávnění podle § 54 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, tedy použití pout u osoby omezené na osobní svobodě?

Tabulka č. 10, odpověď k otázce č. 10 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Otázka číslo 10 je naopak zaměřena na využití oprávnění podle § 54 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a to přiložení služebních pout osobě, kterou omezili na osobní svobodě. Zde jsou odpovědi velmi nejednoznačné. 194 respondentů uvedlo, že použití služebních pout závisí na situaci a chování osoby omezené na osobní svobodě. 163 respondentů pak označilo možnost, že toto oprávnění užívají při každém omezení osobní svobody a služební pouta přikládají vždy. Předposlední kategorií je 14 dotázaných, kteří služební pouta přikládají občas. Zajímavé je, že osm respondentů nevyužívá tohoto oprávnění vůbec.

Otázka č. 11 – Setkal/a jste se při využívání institutu omezení osobní svobody s kladením odporu dotčené osoby?

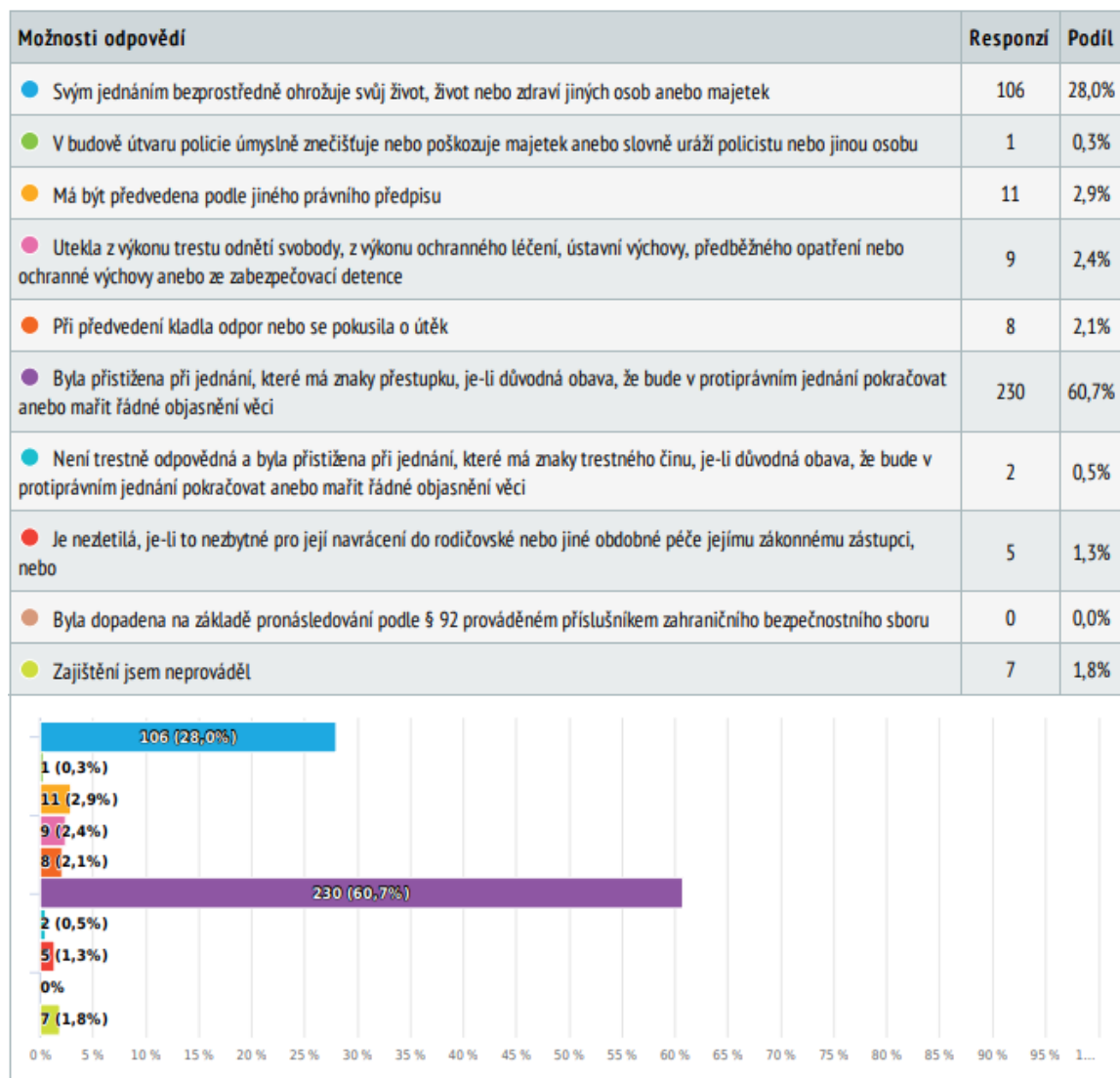
Tabulka č. 11, odpověď k otázce č. 11 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tato otázka se dotazuje na to, zda se respondenti setkali při realizaci omezení osobní svobody s nějakým druhem kladení odporu omezované osoby. V této otázce byla možnost označit více odpovědí. Největší kategorii zastává kladení aktivního odporu, tato možnost byla zvolena 284×. S pasivním odporem se respondenti setkali také ve větší míře, tato odpověď byla vybrána 187×. I nežádoucí chování v podobě útěku omezované osoby byla hojně zastoupena, tento typ odporu byl zvolen 106×. Předposlední možností je kladení odporu

v podobě skrývání osoby, odpověď byla označena 77×. Možnost vlastního vyjádření zvolilo 14 dotázaných.

Tři z respondentů neporozuměli zadání otázky a napsali do vlastního vyjádření, že se setkali se všemi druhy odporu. Namísto toho mohli všechny tyto možnosti označit. Další respondent uvedl, že se setkal s napadením policisty. Jeden z dotázaných do vlastního vyjádření připsal, že se často střetává s kladením pasivního a aktivního odporu, několikrát se v rámci jeho přímého výkonu služby osoba pokusila o útěk. Jeden dotázaný uvedl, že se setkává se všemi zmíněnými druhy kladení odporu. Vždy záleží na tom, z jakého důvodu byla osoba na osobní svobodě omezena. Dalších osm dotázaných napsalo, že jim dosud žádná osoba, kterou omezovali na osobní svobodě, nekladla odpor.

Otázka č. 12 – Na základě jakého oprávnění nejčastěji provádíte zajištění osoby podle § 26 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky?

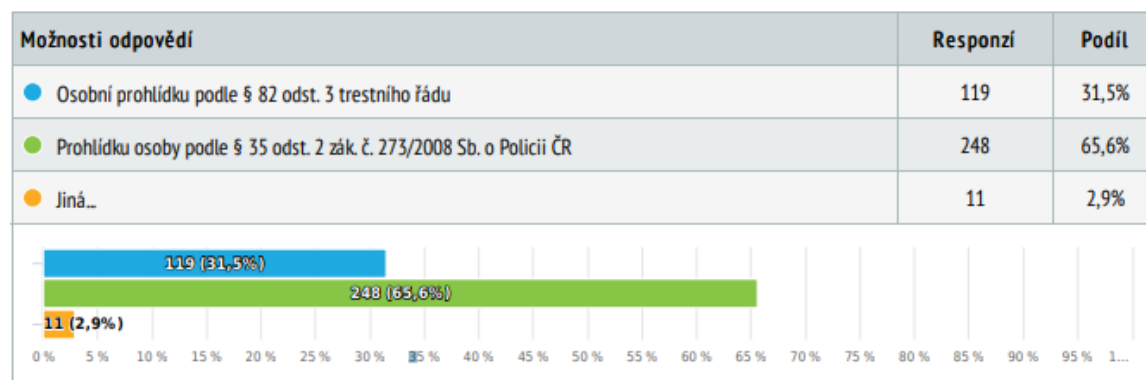

Tabulka č. 12, odpověď k otázce č. 12 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Otázka číslo 12 se dotazuje, na základě jakého druhu zajištění podle § 26 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, policisté nejčastěji užívají. Nadpoloviční většina hlasů, konkrétně 230 respondentů, nejčastěji provádějí zajištění podle § 26 odst. 1 písm. f). Zajišťují osobu, která byla přistižena při jednání, jež má znaky přestupku, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci. Četnou kategorií bylo oprávnění podle § 26 odst. 1 písm. a), tedy zajištění osoby, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj

život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek. Tuto možnost zvolilo 106 respondentů. Dvě výše uvedená oprávnění jsou užívána v největší míře, ostatní již jen sporadicky. 11 respondentů zajišťovalo osobu, která má být předvedena podle jiného právního předpisu, devět respondentů provádělo zajištění osoby, která utekla z výkonu trestu odnětí svobody, z výkonu ochranného léčení, ústavní výchovy, předběžného opatření nebo ochranné výchovy anebo ze zabezpečovací detence. Zajištění osoby, jež při předvedení kladla odpor nebo se pokusila o útěk, užívá nejčastěji pouze osm respondentů. Nezletilou osobu, kterou je zapotřebí navrátit do rodičovské nebo obdobné péče, nejčastěji užívá pět dotázaných. Dva respondenti nejčastěji zajišťují osobu, která není trestně odpovědná a byla přistižena při jednání, jež má znaky trestného činu, je-li důvodná obava, že bude v takovém jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci. Pouze jeden respondent nejčastěji užívá oprávnění podle § 26 odst. 1 písm. b), tedy zajištění osoby, která v budově útvaru policie úmyslně znečišťuje nebo nějakým způsobem poškozují majetek anebo verbálně napadá policistu nebo jinou osobu. Nikdo neoznačil možnost zajištění osoby, jež byla dopadena na základě pronásledování podle § 92.

Otázka č. 13 – Jaký typ prohlídky používáte při zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu?

Tabulka č. 13, odpověď k otázce č. 13 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tato otázka se zaměřuje na to, jaký typ prohlídky policisté používají při zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu. 248 dotázaných policistů provádí prohlídku osoby podle § 35 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Pouze 119 respondentů provádí osobní prohlídku podle § 82 odst. 3 trestního řádu. Možnost vlastní odpovědi využilo 11 dotázaných.

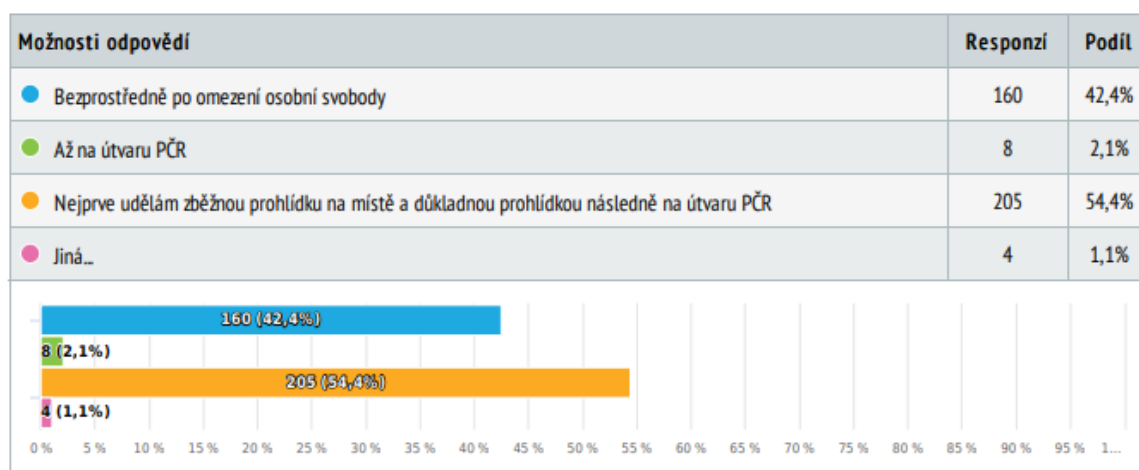
Tři respondenti uvedli, že prohlídku osoby provádí za normálních okolností podle zákona o policii, ale pokud je dán předpoklad, že se u osoby mohou nacházet věci důležité pro trestní řízení, využijí oprávnění podle trestního řádu. Další respondent uvedl, že je to dle spáchaného protiprávního jednání. Jeden dotázaný uvedl, že zadržení neprovádí. Jeden respondent odpověděl, že záleží na tom, o jakou věc se jedná. Pokud jde o podezření ze spáchání trestného činu, užije ustanovení trestního řádu, v rámci přestupku pak postupuje podle zákona o policii. Zdá se, že respondent zcela neporozuměl otázce. V případě zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu musí jít vždy o podezření ze spáchání trestného činu. Jeden respondent uvedl, že prohlídku provádí před omezením osobní svobody a vždy podle zákona o policii.

Další respondent pak uvedl, že se jedná o špatně položenou otázku. Tento respondent uvádí, že na „ulici“, tedy při omezování osobní svobody, provádí prohlídku osoby podle zákona o policii a na „místňáku“, tedy na místním oddělení policie, pak provádí osobní prohlídku podle trestního řádu. Současně mají stejný názor i další dva respondenti, kteří nejprve udělají prohlídku osoby podle zákona o policii a následně osobní prohlídku podle trestního řádu. Názor těchto respondentů poukazuje na neznalost právních předpisů. Policejní praxe je taková, že hodně policistů bere prohlídku osoby podle zákona o policii pouze jako jakýsi nástroj k přesvědčení se, zda osoba, která má být omezena na osobní svobodě, nemá u sebe zbraň. Naopak si myslí, že pokud provádí osobní prohlídku podle trestního řádu, automaticky to znamená, že je tato prohlídka důkladnější a měla by se provádět na místním či jiném oddělení policie. Dle mínění autora je tento názor nesprávný, důkladnost obou prohlídek by měla být stejná. Zbraní se rozumí vše, co může činit útok proti tělu důraznější, proto i prohlídka podle zákona o policii může být provedena důkladně, aby měl policista 100% jistotu, že osoba nemá u sebe věc, kterou by mohla ohrozit policistu nebo jinou osobu, v jiném případě sebe. Provedení osobní prohlídky podle trestního řádu je naopak problematické v tom, že by měla být k tomuto úkonu přibrána nezúčastněná osoba. Policista pak

bude těžko odůvodňovat, že mohl být ohrožen život nebo zdraví nezúčastněné osoby a tato osoba nebyla z tohoto důvodu k úkonu přibrána. Využití osobní prohlídky podle trestního řádu může být pro policisty matoucí, a to z důvodu, že protokol o zadržení osoby, který policisté vyplňují elektronicky v evidenci trestního řízení, umožňuje označení provedení osobní prohlídky podle trestního řádu, kdy se jako osoba přítomná při tomto úkonu označuje policista. Dalším názorem, se kterým se můžeme setkat v odborné literatuře, je ten, že pokud budeme osobu zadržovat podle § 76 odst. 1 trestního řádu, speciálním zákonem je trestní řád a mělo by se primárně postupovat podle něj, nikoliv podle zákona o policii.

Poslední dotazovaný uvedl, že prohlídku provádí podle situace a povahy činu, který předcházel zadržení.

Otázka č. 14 – Kdy po omezení osobní svobody provádíte prohlídku osoby?

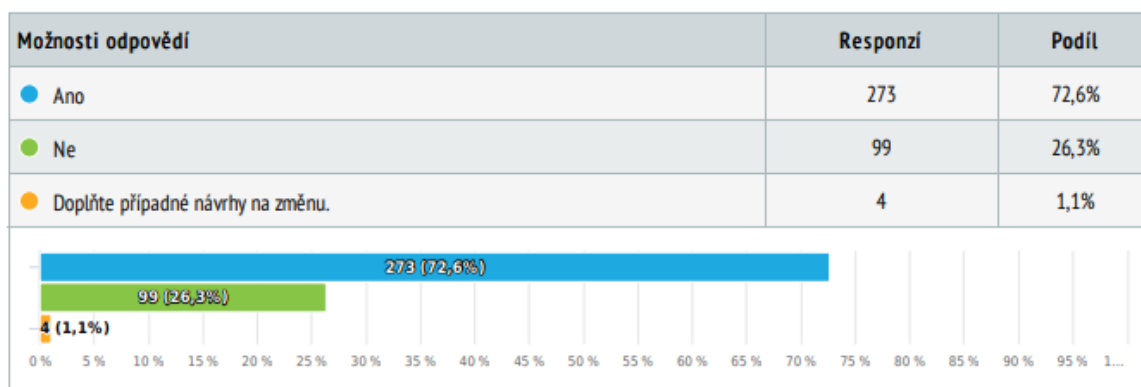
Tabulka č. 14, odpověď k otázce č. 14 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Předposlední otázka dotazníkového šetření se dotazuje na to, kdy po omezení osobní svobody respondenti provádějí prohlídku osoby. Největší část dotazovaných, tedy 205 respondentů, nejprve po omezení osobní svobody provedou zběžnou prohlídku na místě omezení a důkladnou prohlídku následně na útvaru Policie České republiky. 160 respondentů provádí prohlídku osoby bezprostředně po omezení osobní svobody. Velice malá část všech dotazovaných

dělá prohlídku osoby na útvaru Policie České republiky. Jedná se o osm respondentů. Čtyři respondenti pak využili možnost vlastního vyjádření.

Jeden z těchto respondentů uvedl, že již nečiní omezení osobní svobody. Další respondent uvedl, že na místě omezení osobní svobody provede prohlídku osoby podle zákona o policii. Osobu následně předá na místní oddělení policie. Místní oddělení policie pak provede osobní prohlídku podle trestního řádu. Poslední dva respondenti vybrali možnost vlastního vyjádření, ale toto pole nechali prázdné.

Otázka č. 15 – Jste spokojen/a se současnou platnou právní úpravou institutů omezení osobní svobody?

Tabulka č. 15, odpověď k otázce č. 15 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Poslední otázka se dotazuje na spokojenost respondentů se současnou právní úpravou institutů omezení osobní svobody. 273 dotazovaných je se současnou platnou právní úpravou spokojeno. 99 respondentů spokojeno není. Čtyři respondenti využili možnost vlastní odpovědi.

Jeden respondent uvedl, že hodně práv, povinností a oprávnění je v této problematice nekonkrétních, obecných a lehce napadnutelných, přitom ale v praxi nerealizovatelných. Druhý respondent napsal, že zadržení by mělo být proveditelné vždy, když máme osobu podezřelou ze spáchání trestného činu. Respondent v tomto případě dle názoru autora naráží na nutnost splnění důvodů vazby. Třetí respondent uvedl, že s ohledem na trend genderové rozmanitosti je

třeba zohlednit situaci vzhledem k prohlídkám. Poslední respondent využil možnost volného vyjádření, ale nechal pole pro vyplnění prázdné.

3.5 Vyhodnocení stanovených výzkumných otázek

Výzkumná otázka č. 1 – převážná většina policistů sloužících v přímém výkonu služby již někdy provedla omezení osobní svobody

Výzkumná otázka číslo 1 byla potvrzena. Je potvrzena otázkou číslo 6, která byla položena v dotazníkovém šetření. Celých 99,2 % všech respondentů během působení v přímém výkonu služby provedlo omezení osobní svobody osoby. Potvrzením této výzkumné otázky můžeme říci, že omezení osobní svobody neodmyslitelně patří k policejní práci, zejména v přímém výkonu služby. Tuto výzkumnou otázku částečně potvrzuje i otázka číslo 7. Z odpovědí u této otázky je patrné, že téměř 10 % všech respondentů tyto zákroky provádí každou službu, někteří i několikrát za službu. Nadpoloviční většina všech respondentů provádí omezení osobní svobody nejméně jednou za měsíc. Pouze 20,9 % všech dotazovaných se s případy, kdy omezují osobní svobodu, setkávají pouze ojediněle.

Výzkumná otázka č. 2 – u více než 50 % policistů převládá jako druh omezení osobní svobody zajištění osoby

Výzkumná otázka číslo 2 byla rovněž potvrzena dotazníkovým šetřením. Nadpoloviční většina všech dotazovaných, konkrétně 64,6 %, nejvíce ve svém přímém výkonu služby užívala oprávnění zajištění podle § 26 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Zadržení podle trestního řádu pak označilo 30,3 % všech respondentů. Vzhledem k tomuto výsledku lze předpokládat, že většina dotázaných největší část služby strávila v přímém výkonu, například na obvodních, místních odděleních nebo na odděleních hlídkové služby. Pokud by byli respondenti služebně zařazení na útvaru služby kriminální policie a vyšetřování, zcela jistě by převládalo zadržení podle trestního řádu.

Výzkumná otázka č. 3 – při omezení osobní svobody policisté vždy využívají služební pouta

Tato výzkumná otázka byla vyvrácena. Využití služebních pout vždy označilo pouze 43 % všech dotázaných. Největší počet respondentů vybral odpověď, že služebních pout využívají dle situace a chování osoby. Můžeme předpokládat, že respondenti brali v potaz, že mezi instituty omezení osobní svobody patří i předvedení nebo zajištění. U některých druhů omezení osobní svobody tedy není potřebné využít služební pouta. Tím, že došlo k vyvrácení této výzkumné otázky, můžeme usoudit, že policisté vědí, kdy mají oprávnění použít služební pouta. Jsou si vědomi toho, že použití pout není rutinní a paušální záležitostí, ale že si musí v každém případě uvědomit, z čeho plyne důvodná obava k možnosti využití tohoto oprávnění.

Výzkumná otázka č. 4 – nejčastějším důvodem zajištění je přistižení při jednání, které má znaky přestupku, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci

Tato výzkumná otázka byla potvrzena, celých 60,7 % všech dotázaných v rámci praxe v přímém výkonu služby, provádí zajištění podle výše uvedeného oprávnění. Komentář k zákonu o Policii České republiky⁷⁵ tvrdí, že tento druh zajištění není v praxi téměř vůbec využíván.

Výzkumná otázka č. 5 – více než 50 % policistů využívá při zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu prohlídku osoby podle § 35 odst. 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Výzkumná otázka číslo 5 byla rovněž potvrzena. Institut prohlídky osoby podle zákona o policii využívá 65,6 % procent všech dotázaných. Problematika prohlídek osob byla již blíže vysvětlena v kapitole 2.4.

⁷⁵ VANGELI, Benedikt. § 26 [Zajištění osoby]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 110.

4 Závěr

Tato diplomová práce byla zaměřena na omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu. V úvodu teoretické části diplomové práce byly vysvětleny základní teoretické pojmy, které s omezením osobní svobody úzce souvisí. Zejména byla vymezena osobní svoboda z pohledu platného práva od základů, které jsou zakotveny v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a přes Listinu základních práv a svobod. V práci byly zmíněny také všechny druhy omezení osobní svobody. Dále se práce ubírala směrem k institutům omezení osobní svobody, které jsou z hlediska Policie České republiky nejvíce užívány. V diplomové práci byl dále popsán přesný postup protokolace zajištění osoby podle zákona o policii a zadržení osoby podle trestního řádu v evidenci trestního řízení.

Poté, co byly v práci vymezeny pojmy spojené s platnou právní úpravou, v další části se práce zaměřila na omezení osobní svobody z kriminalistickotaktického pohledu. V této části jsou vysvětleny základní kriminalistickotaktické pojmy, jakými jsou zadržení připravovaná, zadržení nenadálá, základní zásady zadržení a jejich taktické aspekty. Tato část byla dále zaměřena na problematiku prohlídek osob, použití donucovacích prostředků a zbraně a zejména pak na využití výpočetní techniky a informačních systémů. Dle názoru autora je využití informačních systémů nezbytnou součástí při přípravě na provedení samotného zadržení. Informačních systémů se využije zejména u zadrženích připravovaných, ale i k přípravě na zadržení nenadálá, která mohou nastat kdykoliv během přímého výkonu služby. V současné době, kdy jsou veškeré informace evidovány elektronicky, je využití informačních systémů neodmyslitelnou součástí přípravy k provedení zadržení. Z tohoto důvodu byly v diplomové práci zmíněny nejdůležitější informační systémy, které Policie České republiky používá. U jednotlivých informačních systémů byla vysvětlena jejich funkce a jaké informace lze z těchto systémů zjistit. Tato kapitola může sloužit jako pomůcka pro začínající, ale i stávající policisty, kteří slouží v přímém výkonu služby a nemají takové povědomí o těchto systémech.

Použitou výzkumnou metodou praktické části diplomové práce bylo kvantitativní dotazníkové šetření. Jeho cílem bylo zjištění současného stavu příslušníků Policie České republiky zařazených v přímém výkonu služby, kteří provádí zákroky spojené s omezením osobní svobody. Realizací dotazníkového šetření bylo dosaženo vysokého počtu respondentů, což dopomohlo ke zjištění objektivních skutečností a informací. K praktické části diplomové práce bylo stanoveno pět výzkumných otázek, z nichž čtyři byly potvrzeny a jedna vyvrácena.

Dotazníkovým šetřením byly zjištěny nedostatky spočívající v nedostatečném právním povědomí u provádění prohlídek osob. Na druhou stranu je třeba zmínit, že se tato neznalost týká pouze velmi malé části všech dotázaných. Naproti tomu byly zjištěny i kladné stránky. Většina všech dotázaných je jak právně, tak i z hlediska kriminalistické taktiky dostatečně informována o problematice omezení osobní svobody.

Dle názoru autora by mohlo být přínosné lepší proškolení příslušníků Policie České republiky, zejména z právního hlediska. V současné době probíhá prohlubování znalostí policistů, zejména přes intranetový portál eSIAŘ, kde se policista seznamuje s novými interními akty řízení. Tento systém obsahuje všechny důležité interní akty řízení, ale je velmi složité v tomto systému vyhledávat. Ostatní pomůcky, jež jsou vhodné pro zlepšení povědomí v této problematice, jsou pak součástí metodik jednotlivých útvarů a odborů, které je rovněž složité nalézt. Bylo by vhodné zlepšit uspořádání a zjednodušit přístup k těmto informacím, aby nedocházelo k nežádoucím situacím při výkonu služby, a naopak aby byl umožněn co nejsnadnější přístup k důležitým informacím. Zejména v současné době, která je plná nejrůznějších elektronických technologií a záznamových zařízení, jež často bývají proti příslušníkům Policie České republiky v rámci přímého výkonu služby použity. Příslušníci bývají například natáčeni na mobilní telefony nebo nahráváni na záznamová zařízení. Na jejich dostatečnou právní znalost a kvalitní provedení úkonu nebo zákroku jsou pak kladeny ještě větší nároky. Toto bezproblémové provedení úkonu nebo zákroku je rovněž nezbytné k zachování dobré pověsti Policie České republiky a důvěry, kterou v občanech má.

Využívání oprávnění omezení osobní svobody osoby je velmi závažný zásah do práv a svobod člověka a je naprosto nezbytné, aby policista věděl, jak může v daném případě postupovat, jaká jsou jeho oprávnění a jakou taktiku zákroku zvolit. V případě zadržení nenadálých jsou na policistu kladeny vysoké nároky, má pouze pár sekund, aby se rozhodl, zda zákrok provést, či nikoliv. Policista těmito zákroky denně balancuje na hraně zákona.

Dle autorova názoru byly stanovené cíle diplomové práce splněny a tato práce může být přínosná zejména pro začínající, ale i současné policisty sloužící v přímém výkonu služby.

5 Seznam použité literatury

Monografie

ČÁP, Jan a Miroslav PETRÁK.: K rozhodovací praxi policejního orgánu ve světle (vybraných) základních zásad trestního řízení. In: VIKTORYOVÁ, Jana a Jaroslav BLATNICKÝ. *Teória a praxe dokazovania vo vyšetrovaní: zborník vedeckých prác vydaných Katedrou vyšetrovania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 359 s., ISBN 978-80-8054-897-1.

ČÁP, Jan. *Prohlídky: kriminalisticko-taktický pohled*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-545-5.

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-743-6.

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.1.2022*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0., str. 35.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*.

2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. v Praze: C. H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

NAVICKIENĚ, Žaneta. *MODEL OF ORGANISING PRE-TRIAL INVESTIGATION IN TACTICS OF CRIMINALISTICS* [online]. Vilnius, 2011 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:1826840/>. Disertační. MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY. Vedoucí práce Prof. Dr. Vidmantas Egidijus Kurapka.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.

NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010*. Praha: EUROUNION Praha s.ro., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

SHEVCHUK, V, M. *SCIENTIFIC HORIZON IN THE CONTEXT OF SOCIAL CRISES: GENESIS, TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS CRIMINALISTIC TACTICS* [online]. TOKYO, JAPAN: InterConf - Scientific Publishing Center, 2020 [cit. 2023-02-22]. ISBN 978-4-272-00922-0. Dostupné z: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/6-8.06.2020>

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-40-7.

Zákonná úprava a IAŘ (interní akty řízení)

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

Stanovisko k zajištění osoby. In: Praha: Policejní prezidium České republiky, ředitelství služby pořádkové policie, 2014, ročník 2014, PPR-29021-2/ČJ-2014-990420.

ZÁVAZNÝ POKYN policejního prezidenta: o eskortách, střežení osob a o policejních celách. In: Praha: ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, 2009, ročník 2009, číslo 159.

Příprava k použití donucovacích prostředků. In: Praha: Policejní Prezidium České republiky, ředitelství pro řízení lidských zdrojů, odbor vzdělávání, 2010, PPR-2166-1-/ČJ-0099OP-OV.

POKYN policejního prezidenta: o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení. In: Praha: úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, 2022, ročník 2013.

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017: ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky (aktualizace ke dni 1. 7. 2018). In: Praha: Policejní prezidium České republiky, ředitelství služby pořádkové policie, ročník 2017, 1/2017.

Komentáře k zákonům

KOPA, Martin. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 5.

VANGELI, Benedikt. § 24 [Obecná ustanovení]. In: VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 101.

Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol.: Listina základních práv a svobod, Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR , a. s., 2012.

Rozhodnutí soudů

Rozsudek ze dne 17. ledna 2012 ve věci č. 36760/06 – Stanev proti Bulharsku. In: Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva, 2012, ročník 2012, 36760/06.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. 16483/12. Nález Ústavního soudu ze dne 27. října 2015, sp. zn. I.ÚS 860/15.

Rozsudek ze dne 22. října 2018 ve věci č. 35553/12, 36678/12 a 36711/12 – S.,
V. a A. proti Dánsku.

6 Seznam tabulek

Tabulka č. 1, odpověď k otázce č. 1 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 2, odpověď k otázce č. 2 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 3, odpověď k otázce č. 3 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 4, odpověď k otázce č. 4 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 5, odpověď k otázce č. 5 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 6, odpověď k otázce č. 6 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 7, odpověď k otázce č. 7 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 8, odpověď k otázce č. 8 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 9, odpověď k otázce č. 9 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 10, odpověď k otázce č. 10 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 11, odpověď k otázce č. 11 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 12, odpověď k otázce č. 12 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 13, odpověď k otázce č. 13 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 14, odpověď k otázce č. 14 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor

Tabulka č. 15, odpověď k otázce č. 15 v dotazníkovém šetření. Zdroj: autor